

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ: ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Πτυχιακή Εργασία

«Σύγκριση της Λεξιλογικής Ανάπτυξης και των
Λεξιλογικών Λαθών στα Παιδιά Προσχολικής Ηλικίας Τυπικής
Ανάπτυξης και με Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή»

Χεριστανίδου Πελαγία (17099)

Επιβλέπων: Ζαροκανέλλου Βασιλική

Ιωάννινα, Οκτώβριος, 2025

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ: ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Πτυχιακή Εργασία

«Σύγκριση της Λεξιλογικής Ανάπτυξης και των
Λεξιλογικών Λαθών στα Παιδιά Προσχολικής Ηλικίας Τυπικής
Ανάπτυξης και με Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή»

Χεριστανίδου Πελαγία (17099)

Επιβλέπων: Ζαροκανέλλου Βασιλική

Ιωάννινα, Οκτώβριος, 2025

**A Comparative Study of Vocabulary Development and
Lexical Errors in Preschool-Aged Children with Typical
Development and Developmental Language Disorder**

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Ιωάννινα, Οκτώβριος, 2025

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ:

1. Επιβλέπων καθηγήτρια

Βασιλική Ζαροκανέλλου,

Δρ. Λογοθεραπεύτρια, Επίκουρη Καθηγήτρια

2. Μέλος επιτροπής

Διονύσιος Ταφιάδης,

Δρ. Λογοπαθολόγος-Λογοθεραπευτής, Επίκουρος Καθηγητής

3. Μέλος επιτροπής

Μιχαέλα Νεραντζίνη,

Δρ. Γλωσσολογίας, Επίκουρη Καθηγήτρια

Ο/Η Προϊστάμενος/η του Τμήματος

Ναυσικά Ζιάβρα,

Δρ. Χειρουργός-ΩΡΛ, Καθηγήτρια

Υπογραφή

© Χεριστανίδου Πελαγία, 2025

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Χεριστανίδου Πελαγία

Υπογραφή

Περίληψη

Η ανάπτυξη του λεξιλογίου αποτελεί βασική διαδικασία και ιδιαίτερα, στην προσχολική ηλικία, καθώς θέτονται οι βάσεις, ώστε να μπορέσουν τα παιδιά να αναπτύξουν το γλωσσικό τους επίπεδο αλλά και όλους τους τομείς που σχετίζονται με αυτό. Μέσω αυτής της διερεύνησης, εντοπίζονται τυχόν αδυναμίες και καθυστερήσεις στην ανάπτυξη του λεξιλογίου των παιδιών, ώστε να είναι δυνατό μετέπειτα να σχεδιαστούν και οι κατάλληλες παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των δυσκολιών των παιδιών. Σε αυτό το πλαίσιο, σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να συγκρίνει τη λεξιλογική ανάπτυξη και τα λεξιλογικά λάθη στα παιδιά προσχολικής ηλικίας τυπικής ανάπτυξης και με αναπτυξιακή γλωσσική διαταραχή. Ειδικότερα, εξετάστηκαν υποθέσεις, οι οποίες υποστήριξαν ότι τα παιδιά με αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές έχουν περιορισμένο λεξιλογικό εύρος σε σχέση με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης. Ακόμη, μια υπόθεση ήταν ότι τα παιδιά με αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές έχουν πιο ανακριβείς φωνολογικές αναπαραστάσεις και κάνουν φωνολογικά λάθη που αντιστοιχούν σε παιδιά μικρότερης χρονολογικής ηλικίας. Τέλος, εξετάστηκε η υπόθεση ότι τα σημασιολογικά και τα λεξιλογικά λάθη που κάνουν αυτά τα παιδιά δεν είναι ποιοτικά διαφορετικά αλλά αντιστοιχούν σε παιδιά μικρότερης χρονολογικής ηλικίας. Για την υλοποίηση της έρευνας πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση με την παρουσίαση ευρημάτων ερευνών σχετικά με το θέμα μας. Με βάση τα αποτελέσματα που προέκυψαν, αποδείχθηκαν όλες οι υποθέσεις, καθώς τα παιδιά με αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές παρουσιάζουν περιορισμένο λεξιλόγιο συγκριτικά με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης (ΤΑ) ενώ εμφανίζουν και πιο ανακριβείς φωνολογικές αναπαραστάσεις και τα σημασιολογικά λάθη τους αντιστοιχούν σε λάθη παιδιών μικρότερης χρονολογικής ηλικίας.

Λέξεις κλειδιά: λεξιλογική ανάπτυξη, λεξιλογικά λάθη, προσχολική ηλικία, τυπική ανάπτυξη, αναπτυξιακή γλωσσική διαταραχή.

Abstract

Vocabulary development is a key process, especially in preschool age, as the foundations are laid so that children can develop their language level and all areas related to it. Through this investigation, any weaknesses and delays in the development of the children's vocabulary are identified, so that it is possible later to design appropriate interventions to deal with the children's difficulties. In this context, the purpose of the present study is to compare lexical development and lexical errors in preschool children of typical development and with developmental language disorder. In particular, hypotheses were examined, which argued that children with developmental language difficulties have a limited vocabulary range compared to children of typical development. Furthermore, one hypothesis was that children with developmental language difficulties have more inaccurate phonological representations and make phonological errors corresponding to children of a younger phonological age. Finally, the hypothesis was examined that the semantic and lexical errors made by these children are not qualitatively different but correspond to children of a younger chronological age. For the implementation of the research, a bibliographic review was carried out with the presentation of research findings related to our topic. Based on the results obtained, all the hypotheses were proven, as children with developmental language disorders present a limited vocabulary compared to children with typical development (TA), while they also show more inaccurate phonological representations and their semantic errors correspond to errors of children of a younger chronological age.

Key words: lexical development, lexical errors, preschool age, typical development, developmental language disorder.

Περιεχόμενα

Περίληψη	vi
Abstract	vii
Περιεχόμενα.....	viii
1. Κεφάλαιο 1 ^ο : Εισαγωγή	10
1.1. Εισαγωγή	10
1.2. Σκοπός της μελέτης	11
1.3. Ερευνητικές υποθέσεις.....	11
1.4. Σημαντικότητα έρευνας.....	12
1.5. Διερεύνηση των επιστημονικών όρων	13
2. Κεφάλαιο 2 ^ο : Το νοητικό λεξικό και οι λεξιλογικές μεταβλητές.....	15
2.1. Νοητικό λεξικό	15
2.2. Μεταβλητές λεξιλογίου	17
2.2.1. Κατηγορίες λεξιλογικών μεταβλητών.....	17
2.2.2. Διάκριση εκφραστικού λεξιλογίου	18
2.3. Λεξιλογική ανάπτυξη στα παιδιά τυπικής ανάπτυξης προσχολικής ηλικίας	20
2.4. Τα λεξιλογικά λάθη που κάνουν τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης	21
2.5. Παράγοντες που επηρεάζουν την λεξιλογική ανάπτυξη στα παιδιά τυπικής ανάπτυξης	22
3. Κεφάλαιο 3 ^ο : Ειδικές γλωσσικές διαταραχές	25

3.1. Κατηγορίες Ειδικών Γλωσσικών Διαταραχών	25
3.2. Δυσκολίες που παρουσιάζει ένα παιδί με γλωσσική διαταραχή	26
3.3. Ορισμός της αναπτυξιακής γλωσσικής διαταραχής και δυσκολίες στο σχολικό περιβάλλον και στον λόγο	31
3.4. Γλωσσική ανάπτυξη- Λεξιλογικές δυσκολίες στα παιδιά με ΑΓΔ	32
3.5. Ανασκόπηση της έρευνας για την αναπτυξιακή γλωσσική διαταραχή	35
4. Κεφάλαιο 4: Συζήτηση	39
4.1. Σύγκριση της λεξιλογικής ανάπτυξης ανάμεσα στα παιδιά με ΑΓΔ και τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης.....	39
4.2. Απάντηση σε ερευνητικές υποθέσεις.....	44
4.2.1. Υπόθεση Υ1: Τα παιδιά με ΑΓΔ έχουν περιορισμένο εύρος λεξιλογίου σε σύγκριση με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης	45
4.2.2. Υπόθεση Υ2: Τα παιδιά με ΑΓΔ έχουν πιο ανακριβείς φωνολογικές αναπαραστάσεις και κάνουν φωνολογικά λάθη που αντιστοιχούν σε παιδιά μικρότερης χρονολογικής ηλικίας.	46
4.2.3. Υπόθεση Υ3: Τα σημασιολογικά και τα λεξιλογικά λάθη που παρουσιάζουν τα παιδιά με ΑΓΔ δεν διαφέρουν ποιοτικά αλλά αντιστοιχούν σε παιδιά μικρότερης χρονολογικής ηλικίας.	47
4.3. Συμπεράσματα	48
4.4. Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	50
Βιβλιογραφία	54

1. Κεφάλαιο 1^ο: Εισαγωγή

1.1. Εισαγωγή

Η κατάκτηση της γλώσσας κατά την πρώιμη παιδική ηλικία είναι υψίστης σημασίας, καθώς αποτελεί τη βάση για τη γνωστική ανάπτυξη, τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και την ακαδημαϊκή επιτυχία (Al-Harbi, 2019). Οι διαταραχές στην γλωσσική ανάπτυξη επηρεάζουν σημαντικά τις δεξιότητες μάθησης και επικοινωνίας (Rose et al., 2009).

Συγκεκριμένα, η λεξιλογική ανάπτυξη κατέχει κεντρικό ρόλο στο γνωστικό επίπεδο των παιδιών, περιλαμβάνοντας τόσο την κατανόηση των σημασιών των λέξεων (σημασιολογία) όσο και την ικανότητα παραγωγής λέξεων (εκφραστικό λεξιλόγιο) με κατάλληλους τρόπους (Sukenik & Tuller, 2023). Η λεξιλογική ανάπτυξη ξεκινά από τη βρεφική ηλικία και συνεχίζει στην παιδική ηλικία, καθώς τα παιδιά αλληλεπιδρούν με τους φροντιστές και το περιβάλλον τους (Pickering et al., 2023). Καθώς αναπτύσσονται, τα παιδιά αποκτούν νέες λέξεις και έννοιες, χτίζοντας σταδιακά ένα νοητικό λεξικό που τους επιτρέπει να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα.

Οι αποκλίσεις σε αυτήν την αναπτυξιακή πορεία μπορεί να σηματοδοτούν υποκείμενες γλωσσικές δυσκολίες, όπως οι Αναπτυξιακές Γλωσσικές Διαταραχές (ΑΓΔ) (Sansavini, 2021). Οι ΑΓΔ εντοπίζονται συχνά σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, όπου οι πρώιμες εμπειρίες διαμορφώνουν τις επόμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες (Price et al., 2022). Οι ΑΓΔ επηρεάζουν τη λεκτική επικοινωνία αλλά και τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και την ακαδημαϊκή επίδοση. Εάν αυτές οι γλωσσικές διαταραχές δεν αντιμετωπιστούν επαρκώς από νωρίς, τα παιδιά με ΑΓΔ είναι πιθανό να δυσκολευτούν στο σχολείο και να αντιμετωπίσουν την κοινωνική απομόνωση (Buteau-Poulin et al., 2025)).

Δεδομένης της κρίσιμης φύσης των πρώιμων γλωσσικών δεξιοτήτων, υπάρχει επείγουσα ανάγκη να εντοπιστούν και να κατανοηθούν οι διαφορές στη λεξιλογική ανάπτυξη μεταξύ των τυπικά αναπτυσσόμενων παιδιών και εκείνων με ΑΓΔ. Η κατανόηση αυτών των διαφορών είναι επιτακτική για τον σχεδιασμό

αποτελεσματικών παρεμβάσεων και συστημάτων υποστήριξης που καλύπτουν ειδικά τις ανάγκες κάθε παιδιού.

1.2. Σκοπός της μελέτης

Ο πρωταρχικός στόχος αυτής της μελέτης είναι να εξεταστεί σε αντιπαράβολή η πορεία της λεξιλογικής ανάπτυξης και των λεξιλογικών λαθών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας που έχουν διαγνωστεί με ΑΓΔ συγκριτικά με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης. Αξιολογώντας τις διαφορές στο εκφραστικό λεξιλόγιο, τις φωνολογικές αναπαραστάσεις και τη σημασιολογική κατανόηση μεταξύ αυτών των δύο ομάδων, αυτή η μελέτη επιδιώκει να αποσαφηνίσει τις λεξιλογικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με ΑΓΔ.

Για τον σκοπό αυτό, η παρούσα μελέτη θα υιοθετήσει μια ποιοτική προσέγγιση, όπου θα καταγραφούν οι διαφορές των δύο ομάδων μέσω ερευνητικών μελετών και θα αναλυθούν κριτικά τα ευρήματα της σχετικής βιβλιογραφίας. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν τις θεραπευτικές στρατηγικές που στοχεύουν ειδικά σε παιδιά με γλωσσικές δυσκολίες. Εντοπίζοντας συγκεκριμένους τομείς ανάγκης, οι εκπαιδευτικοί και οι κλινικοί μπορούν να αναπτύξουν παρεμβατικά λεξιλογικά προγράμματα που ενισχύουν το λεξιλόγιο των μαθητών.

1.3. Ερευνητικές υποθέσεις

Αυτή η μελέτη θα βασιστεί σε μια συγκριτική ανάλυση που περιλαμβάνει δύο ξεχωριστές ομάδες παιδιών προσχολικής ηλικίας: εκείνα με τυπική γλωσσική ανάπτυξη και αυτά που έχουν διαγνωστεί με ΑΓΔ. Η κεντρική υπόθεση υποστηρίζει ότι τα παιδιά με ΑΓΔ θα παρουσιάσουν χαμηλότερο επίπεδο εκφραστικού λεξιλογίου από τους τυπικά αναπτυσσόμενους συνομηλίκους τους. Η αξιολόγηση θα εμβαθύνει στην ποιότητα των λεξιλογικών λαθών που κάνουν τα παιδιά και από τις δύο ομάδες για να διαπιστωθούν οι ποιοτικές διαφορές, εάν υπάρχουν, μεταξύ τους.

Ειδικότερα, η μελέτη θα διερευνήσει διάφορες υποθέσεις που στοχεύουν να αναδείξουν τις γλωσσικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με ΑΓΔ. Αρχικά, θα διερευνήσει εάν τα παιδιά με ΑΓΔ επιδεικνύουν περιορισμένο εύρος λεξιλογίου σε σύγκριση με τους τυπικά αναπτυσσόμενους συνομηλίκους τους. Δεύτερον, η έρευνα επιδιώκει να αποκαλύψει εάν οι ανακρίβειες στις φωνολογικές αναπαραστάσεις

οδηγούν σε σφάλματα που μοιάζουν με αυτά των παιδιών μικρότερης χρονολογικής ηλικίας. Τρίτον, ενώ αναμένεται ότι τα παιδιά με ΑΓΔ θα παράγουν σημασιολογικά σφάλματα που δεν διαφέρουν ποιοτικά από αυτά που παρουσιάζουν οι τυπικά αναπτυσσόμενοι συνομήλικοί τους, θα αξιολογηθεί ένας πιθανός σύνδεσμος που υποδηλώνει ότι αυτά τα σφάλματα αντιστοιχούν σε ένα προγενέστερο στάδιο σημασιολογικής ανάπτυξης.

Αυτή η ανάλυση υποστηρίζει ότι τα λεξιλογικά και φωνολογικά λάθη διαφοροποιούν περαιτέρω τις γλωσσικές διαδικασίες των παιδιών με ΑΓΔ από εκείνες των τυπικά αναπτυσσόμενων συνομηλίκων τους. Παρακάτω παρατίθενται οι υποθέσεις που υιοθετούνται στην παρούσα έρευνα:

Y1. Τα παιδιά με ΑΓΔ έχουν περιορισμένο λεξιλογικό εύρος σε σχέση με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης.

Y2. Τα παιδιά με ΑΓΔ έχουν πιο ανακριβείς φωνολογικές αναπαραστάσεις και κάνουν φωνολογικά λάθη που αντιστοιχούν σε παιδιά μικρότερης χρονολογικής ηλικίας.

Y3. Τα σημασιολογικά και τα λεξιλογικά λάθη που παρουσιάζουν αυτά τα παιδιά δεν διαφέρουν ποιοτικά από αυτά που κάνουν τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης, αλλά αντιστοιχούν σε παιδιά μικρότερης χρονολογικής ηλικίας.

1.4. Σημαντικότητα έρευνας

Η κατανόηση της λεξιλογικής ανάπτυξης και των λαθών των παιδιών προσχολικής ηλικίας με ΑΓΔ αποκαλύπτει αρκετά κλινικά ζητήματα που χρήζουν διερεύνησης. Πολυάριθμες μελέτες έχουν τεκμηριώσει ότι τα παιδιά με ΑΓΔ συχνά παρουσιάζουν περιορισμένο εκφραστικό λεξιλόγιο, το οποίο παρεμποδίζει σημαντικά την ικανότητά τους να επικοινωνούν αποτελεσματικά και να συμμετέχουν σε ουσιαστικές συνομιλίες με συνομηλίκους και ενήλικες (Yaşa & Çiyiltepe, 2024; Dilbaz-Gürsoy & Özcebe, 2025). Το περιορισμένο λεξιλόγιο οδηγεί σε κοινωνική απόρριψη, ματαίωση, απογοήτευση, ακόμη και προβλήματα συμπεριφοράς όταν τα παιδιά προσπαθούν να εκφράσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους μέσω της γλώσσας (Lindquist et al., 2015).

Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό των παιδιών με ΑΓΔ περιλαμβάνει διαταραχές στη φωνολογική επεξεργασία. Τέτοιες διαταραχές συχνά οδηγούν σε εσφαλμένη εκφορά λέξεων και δυσκολία παραγωγής πολυσύλλαβων λέξεων (Adlof et al., 2018). Τα παιδιά καταφεύγουν σε αντικατάσταση φωνημάτων που ακούγονται το ίδιο, υποδηλώνοντας περιορισμένη φωνολογική επίγνωση (Rakhlin et al., 2013). Αυτή η πτυχή της κατάκτησης της γλώσσας υπογραμμίζει την ανάγκη για πιο εστιασμένες παρεμβάσεις που ενισχύουν τόσο το λεξιλόγιο όσο και τις φωνολογικές ικανότητες των παιδιών με ΑΓΔ (Ansari et al., 2025).

Παρά τα λεξιλογικά λάθη που κάνουν τα παιδιά με ΑΓΔ, έχει προταθεί ότι είναι πιθανό να μην υπάρχουν απαραίτητα ποιοτικές διαφορές μεταξύ των σφαλμάτων των παιδιών με ΑΓΔ και των τυπικά αναπτυσσόμενων συνομηλίκων τους (Arunachalam & Luyster, 2016). Ωστόσο, η συχνότητα τέτοιων λαθών αναδεικνύουν ένα λεξιλόγιο που λειτουργεί σε μειωμένο σημασιολογικό επίπεδο (Kover et al., 2014).

Η διερεύνηση αυτών των ζητημάτων είναι υψίστης σημασίας όταν εξετάζονται οι συνέπειες για την παρέμβαση και την υποστήριξη. Αποκαλύπτοντας τις συγκεκριμένες πτυχές της λεξιλογικής ανάπτυξης που παρεμποδίζονται σε παιδιά με ΑΓΔ, αυτή η έρευνα επιχειρεί να θέσει τις βάσεις για το σχεδιασμό προσαρμοσμένων παρεμβάσεων (Kempe et al., 2024). Τέλος, η αξία της κατανόησης τόσο των διαστάσεων του εκφραστικού λεξιλογίου όσο και της ποιοτικής φύσης των λαθών έγκειται στην ενημέρωση των εκπαιδευτικών και των κλινικών σχετικά με το πώς να υποστηρίξουν καλύτερα τα παιδιά με ΑΓΔ καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους (Del Tufo et al., 2019).

1.5. Διερεύνηση των επιστημονικών όρων

Ο όρος «Αναπτυξιακές Γλωσσικές Διαταραχές» (ΑΓΔ) έχει εξελιχθεί σημαντικά εντός κλινικών και εκπαιδευτικών πλαισίων, περιλαμβάνοντας παιδιά που αντιμετωπίζουν επίμονες προκλήσεις στην απόκτηση γλωσσικής επάρκειας κυρίως λόγω αναπτυξιακών παραγόντων και όχι περιβαλλοντικών επιρροών (Chahboun et al., 2024). Αυτή η αλλαγή στην ορολογία υπογραμμίζει την ανάγκη να αντιμετωπιστούν οι ειδικές ανάγκες των παιδιών με ΑΓΔ, παρέχοντάς τους κατάλληλους πόρους και παρεμβάσεις (Sansavini et al., 2021).

Η λεξιλογική ανάπτυξη αναφέρεται στη διαδικασία μέσω της οποίας τα παιδιά μαθαίνουν τις λέξεις και τη σημασία τους. Αυτή η διαδικασία συνδέεται τόσο με το προσληπτικό λεξιλόγιο – την κατανόηση των λέξεων – όσο και το εκφραστικό λεξιλόγιο – την ικανότητα παραγωγής λέξεων σε κατάλληλα πλαίσια (Feldman, 2019). Λεξιλογικά λάθη συμβαίνουν όταν ένα παιδί αποτυγχάνει να χρησιμοποιήσει τη σωστή λέξη ή παράγει λανθασμένους τύπους, οι οποίοι μπορεί να περιλαμβάνουν είτε σημασιολογικά λάθη, όπως η χρήση λανθασμένης λέξης με παρόμοια σημασία, είτε φωνολογικά λάθη που περιλαμβάνουν λάθος προφορά λέξεων (German & Newman, 2004). Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας μαθαίνουν καινούργιες λέξεις μέσα από τις καθημερινές συζητήσεις με τους φροντιστές τους. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η λεξιλογική ανάπτυξη κατά την οποία τα παιδιά αποκτούν την ικανότητα να αντιλαμβάνονται, να χειρίζονται και να χρησιμοποιούν τους ήχους της γλώσσας (Barton-Hulsey et al., 2018; Milankov et al., 2021).

2. Κεφάλαιο 2^ο: Το νοητικό λεξικό και οι λεξιλογικές μεταβλητές

2.1. Νοητικό λεξικό

Το νοητικό λεξικό που συχνά αναφέρεται ως εσωτερικευμένο λεξιλόγιο, αφορά το σύνολο των λέξεων, που κατανοεί και παράγει κάθε άτομο. Το νοητικό λεξικό συνδέεται με την μακροπρόθεσμη μνήμη, η οποία περιλαμβάνει τις γνώσεις του ομιλητή για τις ήδη γνωστές του λέξεις αλλά και τις γλωσσικές γνώσεις που του επιτρέπουν να επικοινωνεί (Singleton, 1999, όπ. αναφέρεται στον Szubko-Sitarek, 2015). Ακόμη, κατά τον Levelt (1989, όπ. αναφ. στον Szubko-Sitarek, 2015) το νοητικό λεξικό σχετίζεται με τη δηλωτική γνώση των λέξεων της γλώσσας. Τέλος, ο Roux (2013, όπ. αναφ. στον Szubko-Sitarek, 2015) υποστηρίζει ότι το νοητικό λεξικό αφορά τις σημασιολογικές και διαπροσωπικές διαστάσεις των λέξεων, συμβάλλοντας στην απόκτηση και έκφραση της ομιλίας. Αυτή η εσωτερική βάση γλώσσας είναι θεμελιώδης για διάφορες γνωστικές διαδικασίες, επιτρέποντας στους ανθρώπους να σκέφτονται, να συλλογίζονται και να προβληματίζονται χωρίς την ανάγκη της λεκτικής έκφρασης (Barnes & Dickinson, 2018).

Σε πρακτικούς όρους, το νοητικό λεξικό επιτρέπει στα άτομα να εκφράζουν τις σκέψεις και τις εμπειρίες τους, γεφυρώνοντας το χάσμα μεταξύ κατανόησης και έκφρασης. Οι Kiernan και Gray (1998) υπογραμμίζουν την ουσιαστική αλληλεπίδραση μεταξύ κατανόησης και παραγωγής κατά τη λεξική κατάκτηση. Υποστηρίζουν ότι το νοητικό λεξικό αποτελεί την κρίσιμη βάση που απαιτείται για την αποτελεσματική επικοινωνία, η οποία δεν συνίσταται απλώς από μεμονωμένες λέξεις. Αντίθετα, περιλαμβάνει ένα πολύπλοκο δίκτυο συσχετισμών και νοημάτων που διαμορφώνεται από τα ίδια τα άτομα καθώς επεξεργάζονται πληροφορίες και εκφράζουν τις σκέψεις τους (He & Deng, 2015). Για τα παιδιά, αυτή η βάση είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς η ικανότητά τους να κατανοούν και να χρησιμοποιούν το νοητικό λεξικό είναι σημαντικό για την ερμηνεία του περιβάλλοντός τους, τον προσδιορισμό των αναγκών και την αφομοίωση των δομών της γλώσσας που συναντούν κατά τη διάρκεια της αναπτυξιακής τους πορείας (Andrade Lindau et al., 2017).

Η ανάπτυξη του νοητικού λεξικού επηρεάζεται από μια σειρά γνωστικών και ψυχολογικών παραγόντων (Barnes & Dickinson, 2018). Μια τέτοια προοπτική βασίζεται στη θεωρία της ενσωματωμένης γνώσης, η οποία υποστηρίζει ότι τα παιδιά αναπτύσσουν νοητικές αναπαραστάσεις λέξεων μέσω των αισθητηριακών τους εμπειριών και των αλληλεπιδράσεων με τον κόσμο γύρω τους (Glenberg, 2010). Αυτή η θεωρία προτείνει ότι η γλώσσα δεν είναι απλώς ένα αφηρημένο σύστημα συμβόλων, αλλά είναι βαθιά συνδεδεμένη με τις φυσικές εμπειρίες. Κατά συνέπεια, καθώς τα παιδιά αλληλεπιδρούν με το περιβάλλον τους δημιουργούν νοητικές εικόνες και συνειρμούς που εμπλουτίζουν την κατανόησή τους για τη γλώσσα. Αυτές οι ενσωματωμένες εμπειρίες ενισχύουν την ικανότητά τους να κατανοούν αφηρημένες έννοιες, οδηγώντας τελικά σε βελτιωμένη επικοινωνία και κατανόηση (He & Deng, 2015).

Επιπλέον, ο ρόλος του νοητικού λεξικού εκτείνεται πέρα από την απλή κατάκτηση της γλώσσας, καθώς αποτελεί επιτακτική ανάγκη για κοινωνική αλληλεπίδραση και ακαδημαϊκή μάθηση (Channell, 1990). Σε κοινωνικά πλαίσια, τα άτομα βασίζονται στο νοητικό τους λεξικό για να συμμετέχουν σε συζητήσεις, να εκφράσουν συναισθήματα και να παραθέσουν τις απόψεις τους. Για τα παιδιά, ένα εκτεταμένο νοητικό λεξικό τα διευκολύνει να συνδεθούν με συνομηλίκους, να οικοδομήσουν σχέσεις και να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες κρίσιμες για τη συνολική τους ευημερία (Mitchell, 2000). Η ικανότητα διατύπωσης σκέψεων και συναισθημάτων ενθαρρύνει ουσιαστικές αλληλεπιδράσεις, και καλλιεργεί την ενσυναίσθηση και την κατανόηση σε κοινωνικά περιβάλλοντα. Στον ακαδημαϊκό χώρο, το νοητικό λεξικό είναι ζωτικής σημασίας για γνωστικές εργασίες που απαιτούν βαθύτερη κατανόηση. Για παράδειγμα, όταν ασχολούνται με το αναγνωστικό υλικό, οι μαθητές αντλούν από το νοητικό τους λεξικό για να αποκωδικοποιήσουν το κείμενο, να συμπεράνουν νοήματα και να κάνουν συνδέσεις μεταξύ ιδεών (Lurpyan & Zettersten, 2021). Ένα πλούσιο νοητικό λεξικό επιτρέπει τη βαθύτερη κατανόηση, επιτρέποντας στους μαθητές να ασχοληθούν κριτικά με το περιεχόμενο και να αποδώσουν σε υψηλότερα επίπεδα ακαδημαϊκά. Έτσι, η καλλιέργεια ενός εκτενούς νοητικού λεξικού θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, καθώς έχει εκτεταμένες επιπτώσεις στη συνολική πνευματική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού (He & Deng, 2015).

Συμπερασματικά, για τα παιδιά, η κατανόηση και η επέκταση του νοητικού τους λεξικού είναι θεμελιώδης για την αποτελεσματική επικοινωνία, την κοινωνική αλληλεπίδραση και την ακαδημαϊκή επιτυχία.

2.2. Μεταβλητές λεξιλογίου

Οι μεταβλητές λεξιλογίου είναι ποικίλες και πολύπλευρες, επηρεάζοντας σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα αντιλαμβάνονται και παράγουν τη γλώσσα. Αυτές οι μεταβλητές κατηγοριοποιούνται σε διαφορετικές κατηγορίες, καθεμία από τις οποίες αντικατοπτρίζει μια ξεχωριστή πτυχή της λεξιλογικής επεξεργασίας. Η κατανόηση αυτών των μεταβλητών είναι καθοριστικής σημασίας τόσο για τα εκπαιδευτικά πλαίσια όσο και για την έρευνα για τη λεξιλογική ανάπτυξη, καθώς αναδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά αποκτούν γλωσσικές δεξιότητες (Swingley, 2010).

2.2.1. Κατηγορίες λεξιλογικών μεταβλητών

2.2.1.1. Αντιληπτικό λεξιλόγιο

Το αντιληπτικό λεξιλόγιο, ως θεμελιώδες συστατικό της γλωσσικής ανάπτυξης, αναφέρεται στην ικανότητα αναγνώρισης και κατανόησης των λέξεων (Swingley, 2010). Οι Memisevic et al. (2017) διευκρινίζουν ότι τα παιδιά συνήθως αποκτούν ένα μεγαλύτερο αντιληπτικό λεξιλόγιο πριν μεταβούν στη χρήση του εκφραστικού λεξιλογίου. Αυτή η ακολουθία υπογραμμίζει την ιδέα ότι η κατανόηση προηγείται της παραγωγής, καθώς τα παιδιά πρέπει πρώτα να κατανοήσουν τη σημασία των λέξεων στο πλαίσιό τους προτού μπορέσουν να τις χρησιμοποιήσουν δημιουργικά στην έκφρασή τους (Alharthi et al., 2020).

Η ανάπτυξη του αντιληπτικού λεξιλογίου επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, όπως η έκθεση σε περιβάλλοντα πλούσια σε γλώσσα, η αλληλεπίδραση με τους φροντιστές και η συμμετοχή στην επικοινωνία (McManus, 2019). Καθώς τα παιδιά ακούν και παρατηρούν λέξεις στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους, δημιουργούν νοητικές αναπαραστάσεις που βοηθούν στην κατανόηση και εμπλουτίζουν το αντιληπτικό τους λεξιλόγιο. Ακόμη, η έρευνα δείχνει ότι η κοινωνική αλληλεπίδραση συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη του αντιληπτικού λεξιλογίου μέσω της κοινής προσοχής και της υποστηρικτικής καθοδήγησης (Scaffolding) που χρησιμοποιείται από τους φροντιστές (Khan et al., 2016).

2.2.1.2. Εκφραστικό λεξιλόγιο

Το εκφραστικό λεξιλόγιο αναφέρεται στις λέξεις που ένα άτομο χρησιμοποιεί ενεργά στην ομιλία και τη γραφή. Σε αντίθεση με το αντιληπτικό λεξιλόγιο, το οποίο είναι πιο εκτεταμένο και περιλαμβάνει την αναγνώριση, το εκφραστικό λεξιλόγιο περιορίζεται από τις λέξεις τις οποίες ένα παιδί αισθάνεται άνετα να χρησιμοποιεί στην επικοινωνία. Οι Horvath et al. (2019) τονίζουν ότι τα παιδιά συχνά επιδεικνύουν μεγαλύτερο εύρος αντιληπτικού λεξιλογίου σε σύγκριση με το εκφραστικό τους λεξιλόγιο, απεικονίζοντας τις διακυμάνσεις στην κατάκτηση της γλώσσας. Αυτό το φαινόμενο τονίζει τις γνωστικές πολυπλοκότητες που εμπλέκονται στην παραγωγή λόγου, όπου οι απαιτήσεις της οργάνωσης των σκέψεων αποδεικνύονται πιο απαιτητικές από την απλή κατανόηση της γλώσσας.

Το χάσμα μεταξύ του αντιληπτικού και του εκφραστικού λεξιλογίου αντανακλά ατομικές διαφορές, όπως χαρακτηριστικά προσωπικότητας και κοινωνικές εμπειρίες. Τα παιδιά που είναι πιο εξωστρεφή πειραματίζονται με τη γλώσσα πιο ελεύθερα, οδηγώντας σε ένα πιο εκτενές εκφραστικό λεξιλόγιο, ενώ τα πιο συγκρατημένα παιδιά βασίζονται σε γνωστές λέξεις, με αποτέλεσμα ένα περιορισμένο εύρος. Η ανάπτυξη του εκφραστικού λεξιλογίου βελτιώνεται με ευκαιρίες για εξάσκηση στην ομιλία, την αφήγηση και το παιχνίδι ρόλων, οι οποίες παρέχουν εμπειρίες με βάση τα συμφραζόμενα για να εξασκηθούν τα παιδιά στη χρήση της γλώσσας.

2.2.2. Διάκριση εκφραστικού λεξιλογίου

2.2.2.1. Λεξιλογικό εύρος

Το εκφραστικό λεξιλόγιο διακρίνεται περαιτέρω σε δύο κύριες διαστάσεις: το λεξιλογικό εύρος και το λεξιλογικό βάθος (Swart et al., 2016). Το εύρος του λεξιλογίου αφορά τον αριθμό των λέξεων που παράγει ένα παιδί στον λόγο του, περιλαμβάνοντας μια ποικιλία συμφραζομένων και σημασιών (Levesque et al., 2020). Η έρευνα δείχνει ότι τα παιδιά αρχικά αποκτούν λέξεις υψηλής συχνότητας που σχετίζονται με τις άμεσες εμπειρίες τους, με περιορισμένη έκθεση σε αφηρημένες έννοιες (Rand & Morrow, 2021; Song et al., 2014).

Καθώς μεγαλώνουν, τα παιδιά διευρύνουν τον αριθμό των λέξεων που κατονομάζουν τόσο μέσω τυπικής εκπαίδευσης όσο και άτυπων αλληλεπιδράσεων, περνώντας από συγκεκριμένες σε αφηρημένες λέξεις και αναπτύσσοντας εξειδικευμένο λεξιλόγιο σχετικό με τα ενδιαφέροντά τους (Li, 2022). Η επέκταση του εύρους του λεξιλογίου επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, όπως ο πλούτος της γλωσσικής έκθεσης, οι αναγνωστικές συνήθειες και οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις (Brunfaut et al., 2021). Οι γονείς και οι φροντιστές διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διεύρυνση του λεξιλογικού εύρους εισάγοντας νέες λέξεις κατά τη διάρκεια των καθημερινών συνομιλιών και παρέχοντας φράσεις με βάση τις ήδη υπάρχουσες γλωσσικές γνώσεις τους που βοηθούν στην κατανόηση (Vernon-Feagans & Bratsch-Hines, 2013). Η εμπλοκή των παιδιών σε διάφορες δραστηριότητες ανάγνωσης τα εκθέτει σε ένα ευρύτερο φάσμα λεξιλογίου, ενισχύοντας τόσο τον πλούτο του λεξιλογίου όσο και την κατανόηση των συμφραζομένων (Memisevic et al., 2017).

2.2.2.2. Λεξιλογικό βάθος

Το λεξιλογικό βάθος εστιάζει στην πολυπλοκότητα της κατανόησης που σχετίζεται με μεμονωμένες λέξεις (Fletcher et al., 2008). Αυτή η μέτρηση είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αξιολόγηση της γλωσσικής επάρκειας ενός παιδιού, καθώς υπερβαίνει την απλή αναγνώριση λέξεων και εμβαθύνει στις διαστάσεις του νοήματος. Το βάθος αξιολογείται μέσω εργασιών που απαιτούν από τα παιδιά να ορίσουν λέξεις, να παράγουν συνώνυμα και αντώνυμα ή να χρησιμοποιήσουν λέξεις σε πολλαπλά πλαίσια (Ehlen et al., 2020; Foldager et al., 2023).

Ένα παιδί με βαθιά κατανόηση συγκεκριμένου λεξιλογίου είναι πιθανό να έχει μια πιο ευέλικτη και προσαρμοστική χρήση της γλώσσας σε διαφορετικά σενάρια, ενισχύοντας την αποτελεσματική επικοινωνία (Rush, 1999). Το λεξιλογικό βάθος διαμορφώνεται από τη βιωματική μάθηση και τη γνωστική εμπλοκή. Τα παιδιά που συμμετέχουν σε δραστηριότητες που απαιτούν δεξιότητες σκέψης υψηλότερης τάξης, όπως η κατηγοριοποίηση, η σύγκριση και η χρήση των συμφραζομένων, τείνουν να αναπτύξουν μεγαλύτερο βάθος λεξιλογίου (Guerra et al., 2024). Οι στρατηγικές εκμάθησης λέξεων, όπως η σημασιολογική χαρτογράφηση και η θεματική εξερεύνηση ενισχύουν τη βαθύτερη κατανόηση του λεξιλογίου, επιτρέποντας στα παιδιά να συνδέσουν νέες λέξεις με τις υπάρχουσες βάσεις γνώσεων τους (Foldager et al., 2023).

2.3. Λεξιλογική ανάπτυξη στα παιδιά τυπικής ανάπτυξης προσχολικής ηλικίας

Η πορεία απόκτησης λεξιλογίου για τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά προσχολικής ηλικίας υποδηλώνει μια περίοδο ταχείας γλωσσικής ανάπτυξης (Al-Harbi, 2020). Η ανάπτυξη κατά την πρώιμη παιδική ηλικία χαρακτηρίζεται από εκθετικές αυξήσεις τόσο στο αντιληπτικό όσο και στο εκφραστικό λεξιλόγιο. Η έρευνα δείχνει ότι τα παιδιά ηλικίας μεταξύ τριών και πέντε ετών συχνά επεκτείνουν το εκφραστικό τους λεξιλόγιο από περίπου 300 λέξεις σε περίπου 1.500 λέξεις (Moretti et al., 2017). Αυτή η φάση ανάπτυξης χαρακτηρίζεται από τη διαδραστική δυναμική των γνωστικών διεργασιών, όπως η προσοχή, η μνήμη και η φωνολογική επίγνωση, οι οποίες συμβάλλουν στη λεξιλογική ανάπτυξη (Andrade Lindau et al., 2017; Pulvermüller & Schumann, 1994; van Hell, 2023).

Η μαθησιακή διαδικασία επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από περιβαλλοντικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της γλωσσικής εισροής που παρέχεται από φροντιστές και συνομηλίκους (Finders et al., 2023). Η συχνότητα και η ποιότητα της έκθεσης του λεξιλογίου συμβάλλουν στη διαμόρφωση της λεξιλογικής ανάπτυξης ενός παιδιού. Για παράδειγμα, τα παιδιά που διαβάζουν τακτικά και που συμμετέχουν σε συζητήσεις με ενήλικες που ανταποκρίνονται στις προσπάθειες τους είναι πιθανό να παρουσιάσουν λεξιλογική ανάπτυξη με ταχύτερο ρυθμό λόγω του εμπλουτισμένου γλωσσικού περιβάλλοντος (Beck et al., 2016).

Επίσης, τα παιδιά αναπτύσσουν το λεξιλόγιό τους με διαφορετική τροχιά ανάπτυξης. Οι ατομικές διαφορές, συμπεριλαμβανομένων των ενδιαφερόντων, των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας και των γνωστικών ικανοτήτων, επηρεάζουν τον ρυθμό και τη φύση της ανάπτυξης του λεξιλογίου (Turker et al., 2021). Τα παιδιά που επιδεικνύουν έντονο ενδιαφέρον για την αφήγηση, για παράδειγμα, αποκτούν λεξιλόγιο που σχετίζεται με την αφήγηση με ταχύτερο ρυθμό, ενώ εκείνα που ασχολούνται με το κοινωνικοδραματικό παιχνίδι μπορούν να επεκτείνουν το λεξιλόγιό τους μέσα από συμπραζόμενα σενάρια.

Εκτός από αυτούς τους εξωτερικούς παράγοντες, τα εσωτερικά γνωστικά πλαίσια — όπως η μνήμη εργασίας και η εκτελεστική λειτουργία, όπως η προσοχή και η ευελιξία είναι καθοριστικά στην ανάπτυξη του λεξιλογίου (Bruce & Bell, 2022). Η ικανότητα

του παιδιού να επεξεργάζεται αποτελεσματικά νέες πληροφορίες, να τις αποθηκεύει στη μνήμη και να τις ανακτά όταν χρειάζεται, συμβάλλει στην κατάκτηση της γλώσσας (Cunningham et al., 2020). Μελέτες έχουν δείξει ότι η χωρητικότητα της εργαζόμενης μνήμης είναι στενά συνδεδεμένη με το μέγεθος του λεξιλογίου, με τα παιδιά που παρουσιάζουν καλύτερα γλωσσικά αποτελέσματα να διαθέτουν συνήθως υψηλότερες δυνατότητες μνήμης εργασίας (Gathercole et al., 1992).

2.4. Τα λεξιλογικά λάθη που κάνουν τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης

Παρά την πρόοδο στη λεξιλογική ανάπτυξη των παιδιών στην προσχολική ηλικία, παρατηρούνται συχνά λεξιλογικά λάθη, καθώς επεκτείνουν το αντιληπτικό και το εκφραστικό τους λεξιλόγιο. Αυτά τα σφάλματα συνήθως εκδηλώνονται με δύο διακριτές μορφές: υπεργενίκευση και υπογενίκευση. Και τα δύο λεξιλογικά φαινόμενα προσφέρουν πολύτιμες γνώσεις για τη γνωστική ανάπτυξη ενός παιδιού και την εξελισσόμενη κατανόηση των γλωσσικών κανόνων (Moretti et al., 2017).

Η σημασιολογική υπεργενίκευση αποτελεί ένα φαινόμενο, στο οποίο τα παιδιά χρησιμοποιούν μια λέξη η οποία δε συνάδει με το κανονικό πεδίο εφαρμογής της λέξης (Gordon et al., 2021). Το φαινόμενο της υπεργενίκευσης ισχύει για την λεξιλογική ανάπτυξη, π.χ. στην αρχή όταν το δίχρονο παιδί πρωτομαθαίνει την λέξη μπάλα, μπορεί να ονομάζει ως μπάλα οποιοδήποτε στρογγυλό αντικείμενο συναντά π.χ. το πορτοκάλι, το μήλο. Από την άλλη πλευρά, η υπογενίκευση αντιπροσωπεύει μια διαφορετική πτυχή της γλωσσικής ανάπτυξης, όπου τα παιδιά περιορίζουν την εφαρμογή μιας λέξης σε ένα στενό πλαίσιο. Για παράδειγμα, ένα παιδί μπορεί να αναφέρεται αποκλειστικά στο κατοικίδιο ζώο του ως «σκύλος», παραλείποντας να αναγνωρίσει ότι ο όρος ισχύει και για διάφορα άλλα σκυλιά πέρα από το δικό του. Αυτή η περιορισμένη εφαρμογή είναι ενδεικτική της αναπτυξιακής φάσης κατά την οποία τα παιδιά εξακολουθούν να εξερευνούν τις έννοιες και τις κατηγορίες. Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ευρύτερες κατηγορίες περιλαμβάνουν διαφορετικά μέλη είναι αναγκαία για την αποτελεσματική επικοινωνία και η υπογενίκευση αντανakλά το αναπτυξιακό στάδιο στο οποίο τα παιδιά μαθαίνουν να επεκτείνουν το λεξιλόγιό τους και την κατανόησή τους (Horvath et al., 2019).

Και οι δύο μορφές λεξιλογικών λαθών παρέχουν κρίσιμους δείκτες των υποκείμενων μηχανισμών μάθησης που συμβαίνουν κατά τη διάρκεια αυτού του κομβικού σταδίου

ανάπτυξης. Αναδεικνύουν την περίπλοκη αλληλεπίδραση μεταξύ της κατανόησης – της ικανότητας κατανόησης της γλώσσας και της παραγωγής – της ικανότητας χρήσης της γλώσσας. Κάθε λάθος αντιπροσωπεύει μια προσπάθεια του παιδιού να κατανοήσει το γλωσσικό περιβάλλον γύρω του (Amara, 2015). Αυτές οι προσπάθειες, αν και φαίνονται απαιτητικές, είναι απαραίτητες για την προώθηση της γλωσσικής ανάπτυξης. Υπογραμμίζουν τη σημασία των υποστηρικτικών και ανταποκρινόμενων αλληλεπιδράσεων μεταξύ ενηλίκων και παιδιών, καθώς αυτές οι αλληλεπιδράσεις ενισχύουν σημαντικά τη διαδικασία κατάκτησης της γλώσσας ενός παιδιού (Finders et al., 2023).

Η ενθάρρυνση των συνομιλιών και η χρήση της γλώσσας σε διάφορα περιβάλλοντα βοηθάει στον μετριασμό των υπεργενικεύσεων και των υπογενικεύσεων. Οι ενήλικες διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της σωστής χρήσης της γλώσσας, ενώ παρέχουν ευκαιρίες στα παιδιά να εκφραστούν, ακόμα κι αν περιστασιακά εμπίπτουν σε γλωσσικά λάθη. Η συμμετοχή των παιδιών σε συζητήσεις σχετικά με τη χρήση της γλώσσας τους επιτρέπει να διορθώσουν την κατανόησή τους, προάγοντας έτσι την πιο εύρωστη ανάπτυξη του λεξιλογίου (McKeown, 2019).

2.5. Παράγοντες που επηρεάζουν την λεξιλογική ανάπτυξη στα παιδιά τυπικής ανάπτυξης

Αρκετοί εγγενείς (π.χ. ικανότητα προσοχής, εργαζόμενη μνήμη κ.α.) και εξωγενείς παράγοντες (οικογενειακό, κοινωνικό και σχολικό περιβάλλον) συμβάλλουν στην ανάπτυξη του λεξιλογίου σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Η κατανόηση αυτών των στοιχείων επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς και τους φροντιστές να παρέχουν εμπλουτισμένες γλωσσικές εμπειρίες και να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη του λεξιλογίου σε νεαρούς μαθητές (Finders et al., 2023).

Η προσοχή είναι μια βασική γνωστική δεξιότητα που επηρεάζει άμεσα την ανάπτυξη του λεξιλογίου (de Diego-Balaguer et al., 2016). Η έρευνα δείχνει ότι τα παιδιά με πιο ισχυρό εύρος προσοχής συχνά ξεπερνούν τους συνομηλίκους τους σε εργασίες απόκτησης λεξιλογίου (Andrade Lindau et al., 2017). Η προσοχή διευκολύνει την επιλεκτική μάθηση από το περιβάλλον, επιτρέποντας στα παιδιά να διακρίνουν πιο αποτελεσματικά τις σημασιολογικές συνδέσεις μεταξύ των λέξεων. Όταν ασχολούνται με την προσεκτική ακρόαση, τα παιδιά είναι πιο πιθανό να αποκτήσουν

νέο λεξιλόγιο και να κατανοήσουν το πλαίσιο, ενισχύοντας έτσι τη συνολική τους γλωσσική ικανότητα. Ο ρόλος της προσοχής στην ανάπτυξη του λεξιλογίου γίνεται περαιτέρω κατανοητός μέσα από το πλαίσιο των τεχνικών εστιασμένης προσοχής. Τα παιδιά που ενθαρρύνονται να εξασκούν τη διαρκή προσοχή σε κοινωνικά πλαίσια — όπως οι ομαδικές συζητήσεις ή ο χρόνος αφηγήσεων — τείνουν να διατηρούν και να χρησιμοποιούν πιο αποτελεσματικά το νέο λεξιλόγιο. Αυτή η δεξιότητα καλλιεργείται μέσω δραστηριοτήτων που προσελκύουν το ενδιαφέρον τους και ενισχύουν τη συγκέντρωση, εξορθολογίζοντας έτσι την απόκτηση λεξιλογίου.

Η μνήμη, συγκεκριμένα η μνήμη εργασίας, συμβάλλει στη διατήρηση και ανάκτηση λεξιλογίου. Τα παιδιά με ισχυρότερες ικανότητες μνήμης είναι σε θέση να διατηρούν ένα ευρύτερο φάσμα λεξικών στοιχείων και να τα ανακαλούν κατά τη διάρκεια περιπτώσεων επικοινωνίας (Killingly et al., 2025). Μελέτες έχουν δείξει μια σαφή συσχέτιση μεταξύ της μνήμης εργασίας και του μεγέθους του λεξιλογίου - τα παιδιά με υψηλότερη μνήμη εργασίας τείνουν να διαθέτουν πιο εκτεταμένο λεξιλόγιο (Gathercole et al., 1992).

Η φωνολογική μνήμη εργασίας, η οποία σχετίζεται με την ικανότητα επεξεργασίας ήχων, είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς τα παιδιά αρχίζουν να αποκωδικοποιούν λέξεις και να κατανοούν φωνητικές συνθέσεις (Barton-Hulsey et al., 2018). Οι προκλήσεις στη μνήμη εκδηλώνονται ως δυσκολίες στην εκμάθηση και στην επικοινωνία νέου λεξιλογίου. Για παράδειγμα, τα παιδιά με δυσκολίες φωνολογικής επεξεργασίας δυσκολεύονται να παράγουν ήχους με ακρίβεια, κατακτώντας μειωμένο εκφραστικό λεξιλόγιο (Munro et al., 2008). Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις και δραστηριότητες που καλλιεργούν δεξιότητες μνήμης, όπως παιχνίδια με ομοιοκαταληξία ή ασκήσεις λεκτικής επανάληψης, βοηθούν στην ενίσχυση της απόκτησης λεξιλογίου διευκολύνοντας την ανάκληση (Thatcher, 2010).

Η φωνολογική επίγνωση αναφέρεται στην ικανότητα των παιδιών να επεξεργάζονται και να αρθρώνουν τους ήχους της γλώσσας τους με ακρίβεια (Barton-Hulsey et al., 2018). Αυτή η ικανότητα είναι θεμελιώδης τόσο για την ανάπτυξη του αντιληπτικού όσο και του εκφραστικού λεξιλογίου (Thatcher, 2010). Τα παιδιά που καθυστερούν να αναπτύξουν τη φωνολογική τους επίγνωση αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη παραγωγή σύνθετων λέξεων, γεγονός που περιορίζει την ανάπτυξη του εκφραστικού τους λεξιλογίου. (Gathercole et al., 2005). Τέτοιες καθυστερήσεις επηρεάζουν την

αυτοέκφραση, την επικοινωνιακή ικανότητα και τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, επηρεάζοντας τελικά τη συνολική γλωσσική επάρκεια.

Η φωνολογική επίγνωση – η κατανόηση και ο χειρισμός των ήχων σε λέξεις – είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη του λεξιλογίου (Zourou et al., 2010). Μέσω της στοχευμένης φωνολογικής εκπαίδευσης, τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν τις θεμελιώδεις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για να ανταπεξέλθουν στην πολυπλοκότητα της γλώσσας και να ενισχύσουν το λεξιλόγιό τους με την πάροδο του χρόνου.

Συμπερασματικά, μια ολοκληρωμένη κατανόηση του λεξιλογίου και των μεταβλητών του—συμπεριλαμβανομένου του αντιληπτικού λεξιλογίου, του εκφραστικού λεξιλογίου και των διακριτικών χαρακτηριστικών όπως το εύρος και το βάθος— προσφέρει κρίσιμες γνώσεις για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών. Η δυναμική αλληλεπίδραση γνωστικών παραγόντων, όπως η προσοχή, η μνήμη και η φωνολογική επεξεργασία περιπλέκει περαιτέρω την απόκτηση και την κατάκτηση του λεξιλογίου κατά την πρώιμη παιδική ηλικία. Η αναγνώριση αυτών των διαστάσεων της ανάπτυξης του λεξιλογίου δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς, τους γονείς και τους φροντιστές να εφαρμόσουν στοχευμένες στρατηγικές που μπορούν να καλλιεργήσουν τη λεξιλογική γνώση των παιδιών, υποστηρίζοντας έτσι τη συνολική τους γλωσσική επάρκεια.

3. Κεφάλαιο 3^ο: Ειδικές γλωσσικές διαταραχές

3.1. Κατηγορίες Ειδικών Γλωσσικών Διαταραχών

Η κατανόηση και η ταξινόμηση των γλωσσικών διαταραχών στα παιδιά είναι σημαντική για την αποτελεσματική παρέμβαση, ιδιαίτερα όσον αφορά την ΑΓΔ και τον αντίκτυπό της στο εκπαιδευτικό περιβάλλον. Οι Ειδικές Γλωσσικές Διαταραχές που αφορούν την ομιλία και τη γλώσσα σχετίζονται με διαταραχές όπου παρατηρείται διατάραξη του φυσιολογικού τρόπου εκμάθησης της γλώσσας κατά τα πρώιμα στάδια της ανάπτυξης των παιδιών. Οι γλωσσικές ικανότητες του παιδιού είναι διαταραγμένες σε όλα τα περιβάλλοντα, παρόλο που στο οικογενειακό περιβάλλον του εμφανίζει υψηλότερες ικανότητες επικοινωνίας και κατανόησης της γλώσσας (APA, 2013). Σύμφωνα με το APA (2013) τα κριτήρια για τις ειδικές γλωσσικές διαταραχές είναι οι δυσκολίες σε όλες τις μορφές της γλώσσας, όπως είναι ο προφορικός, ο γραπτός λόγος και η νοηματική γλώσσα, το περιορισμένο λεξιλόγιο και η ελλιπής ικανότητα ανάπτυξης μιας συνεκτικής και δομημένης πρότασης, ενώ οι γλωσσικές ικανότητες είναι κάτω από τις αναμενόμενες σύμφωνα με την ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκουν.

Οι ΕΓΔ είναι ένας όρος που περιγράφει παιδιά των οποίων οι γλωσσικές ικανότητες είναι σημαντικά χαμηλότερες από τις προσδοκίες, παρά το γεγονός ότι έχουν φυσιολογική γνωστική λειτουργία και δεν έχουν αναγνωρίσιμες αιτίες για τις δυσκολίες τους (Reilly et al., 2014). Στη διαχρονική μελέτη τους, οι Conti-Ramsden και Botting (1999) εντόπισαν έξι υποομάδες παιδιών με συγκεκριμένες γλωσσικές διαταραχές, ενισχύοντας την ιδέα ότι δεν ταιριάζουν σε όλα τα παιδιά με γλωσσικές δυσκολίες. Η έρευνά τους ανέδειξε την αστάθεια της ταξινόμησης υποομάδων, με το 45% των παιδιών να αλλάζουν κατηγορίες με την πάροδο του χρόνου, υποδεικνύοντας τη ρευστότητα των γλωσσικών διαταραχών και τις προκλήσεις στη διατήρηση άκαμπτων ταξινομήσεων (Conti-Ramsden & Botting, 1999).

Αντίθετα, οι Georgan et al. (2023) εξέτασαν τις ειδικές κατηγορίες, όπως η διαταραχή του λόγου ή της γλώσσας (Ε/ΓΔ) και οι ειδικές μαθησιακές δυσκολίες (ΕΜΔ). Τα ευρήματά τους έδειξαν μια τάση όπου τα μικρότερα παιδιά ήταν πιο πιθανό να ταξινομηθούν ως Ε/ΓΔ, ενώ οι μεγαλύτεροι μαθητές προσδιορίστηκαν ότι είχαν ΕΜΔ.

Οι Benner et al. (2009) διαπίστωσαν ότι ένα σημαντικό ποσοστό μαθητών με ΣΔ παρουσίασε γλωσσικές διαταραχές, ιδιαίτερα μεικτές διαταραχές κατανόησης και έκφρασης του λόγου, περιπλέκοντας τη διαδικασία αναγνώρισης. Αυτή η επικάλυψη υπογραμμίζει ότι οι γλωσσικές διαταραχές δεν μπορούν να εξεταστούν μεμονωμένα από ζητήματα συμπεριφοράς και κοινωνικοσυναισθηματικής ρύθμισης, γεγονός που καθιστά αναγκαία μια ολιστική προσέγγιση στα σχολεία.

3.2. Δυσκολίες που παρουσιάζει ένα παιδί με γλωσσική διαταραχή

Συγγραφέας	Σκοπός	Μεθοδολογία	Δείγμα	Εργαλείο	Αποτελέσματα
Eadie et al. (2018)	Να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ ΑΓΔ και ποιότητας ζωής (QoL) σε παιδιά.	Ποσοτική μελέτη	Παιδιά 4–9 ετών με ΑΓΔ και τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά	Ερωτηματολόγια QoL γονέων	Τα παιδιά με ΑΓΔ είχαν χαμηλότερη QoL· συναισθηματικά συμπτώματα και προβλήματα συνομηλίκων προβλεπτικοί παράγοντες
Lloyd-Esenkaya et al. (2020)	Συστηματική ανασκόπηση για τις δεξιότητες αλληλεπίδρασης παιδιών με ΑΓΔ.	Συστηματική ανασκόπηση 28 μελετών	Παιδιά με ΑΓΔ (δευτερογενή ανάλυση)	Ανάλυση προηγούμενων ερευνών	Τα παιδιά με ΑΓΔ παρουσιάζουν τόσο δυσκολίες όσο και ικανότητες στην αλληλεπίδραση· ανάγκη για περισσότερη έρευνα.
Conti-Ramsden et al.	Να εξεταστεί η πορεία	Μακροχρόνια ποσοτική μελέτη	Παιδιά με ΑΓΔ	Εκτιμήσεις συναισθημάτων,	Μεταβλητότητα πορείας· κρίσιμες οι

(2019)	συναισθηματικών και κοινωνικών προβλημάτων από την παιδική ηλικία έως την εφηβεία.			γλώσσας, συμπεριφοράς, γονικής υγείας	γλωσσικές και ψυχοκοινωνικές παράμετροι.
Burnley et al. (2024)	Διερεύνηση ψυχοκοινωνικών εμπειριών παιδιών με ΑΓΔ από την οπτική των μητέρων και ενηλίκων με ΑΓΔ.	Ποιοτική μελέτη (συνεντεύξεις)	Μητέρες και ενήλικες με ΑΓΔ	Ημιδομημένες συνεντεύξεις	Εντοπίστηκαν άγχος, απογοήτευση, απομόνωση· ανάγκη υποστήριξης γονέων και παιδιών.
Gillam et al. (2017)	Κατανόηση της γλωσσικής διαταραχής και των επιπτώσεων στη μάθηση.	Ανασκόπηση και παρουσίαση δεδομένων επιπολασμού	Παιδιά (γενικός πληθυσμός)	Επιπολαστικά στοιχεία και αξιολογήσεις	Προκλήσεις σε λεξιλόγιο και γραμματική· ανάγκη για ολιστική αξιολόγηση.
Ekström et al.	Να μελετηθούν	Ποιοτική μελέτη	Νέοι με ΑΓΔ	Ημιδομημένες	Αναφέρθηκαν ανεπάρκεια,

(2023)	οι εμπειρίες παιδιών με ΑΓΔ στο σχολικό περιβάλλον .			συνεντεύξει ς	παρεξήγηση· αναγκαία η υποστήριξη από SLTs.
Thomas et al. (2019)	Να διερευνηθο ύν οι εμπειρίες αξιολόγησ ης λογοθεραπ ευτών.	Ποιοτική μελέτη	Λογοθερα πευτές	Συνεντεύξει ς	Αναδείχθηκαν εμπόδια στην αξιολόγηση· ανάγκη για καλύτερα εργαλεία και ευαισθητοποίηση .

Οι γλωσσικές διαταραχές, ιδιαίτερα η αναπτυξιακή γλωσσική διαταραχή (ΑΓΔ), παρουσιάζουν σημαντικές προκλήσεις για τα παιδιά, επηρεάζοντας τις ικανότητές τους στην επικοινωνία, την κοινωνική αλληλεπίδραση, τη συναισθηματική ρύθμιση και τη συνολική ποιότητα ζωής.

Οι Eadie et al. (2018) ερεύνησαν τη σχέση μεταξύ ΑΓΔ και ποιότητας ζωής (QoL) σε παιδιά ηλικίας 4 έως 9 ετών. Η μελέτη τους αποκάλυψε ότι τα παιδιά που είχαν διαγνωστεί με ΑΓΔ είχαν σημαντικά χαμηλότερη βαθμολογία στην ποιότητα ζωής (QoL) σε σύγκριση με τα τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά. Με μέση βαθμολογία 74,9 για παιδιά με ΑΓΔ έναντι 83,9 για τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά στην ηλικία των 9 ετών, τα ευρήματα έδειξαν ότι τα παιδιά με ΑΓΔ παρουσίασαν χαμηλότερη ποιότητα ζωής. Τα συναισθηματικά συμπτώματα και τα προβλήματα συνομηλίκων ήταν προγνωστικοί παράγοντες, τονίζοντας ότι οι κοινωνικο-συναισθηματικές δυσκολίες συμβάλλουν στη χαμηλότερη ποιότητα ζωής. Αυτά τα ευρήματα τόνισαν την αναγκαιότητα αντιμετώπισης των σχετικών προκλήσεων για τη βελτίωση της συνολικής ευημερίας των παιδιών με ΑΓΔ.

Οι Lloyd-Esenkaya et al. (2020) πραγματοποίησαν μια συστηματική ανασκόπηση αναλύοντας τις δεξιότητες αλληλεπίδρασης των παιδιών με ΑΓΔ με συνομηλίκους τυπικής ανάπτυξης. Η ανάλυσή τους σε 28 μελέτες απέδειξε ότι, ενώ τα παιδιά με ΑΓΔ αντιμετωπίζουν προβλήματα στις συμπεριφορές παιχνιδιού, παρουσιάζουν επίσης πλεονεκτήματα, σε άλλους τομείς όπως η ικανότητα να δημιουργούν φιλίες και να συμμετέχουν σε συμβολικό παιχνίδι. Οι συγγραφείς σημείωσαν σημαντική ετερογένεια στα αποτελέσματα της έρευνας, υποδηλώνοντας ότι υπάρχει διακύμανση στις ικανότητες αλληλεπίδρασης των παιδιών με ΑΓΔ. Η ανασκόπηση ζητούσε μια καλύτερα καθορισμένη κατανόηση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ συμμαθητών σε αυτόν τον πληθυσμό, προάγοντας την ανάγκη για περαιτέρω έρευνα σχετικά με την ικανότητα αλληλεπίδρασης για την ενημέρωση των παρεμβάσεων.

Οι Conti-Ramsden et al. (2019) διερεύνησαν την πορεία των συναισθηματικών προβλημάτων και των προβλημάτων που σχετίζονται με τους συνομηλίκους σε παιδιά με ΑΓΔ από την παιδική ηλικία έως την εφηβεία. Οι ερευνητές εντόπισαν ότι, ενώ πολλοί συμμετέχοντες εμφάνισαν ταυτόχρονες συναισθηματικές και λειτουργικές δυσκολίες, άλλοι παρουσίασαν διαφορετικά χαρακτηριστικά, αναδεικνύοντας την πολυπλοκότητα των εμπειριών που συνδέονται με την ΑΓΔ. Οι πραγματολογικές γλωσσικές ικανότητες, η προκοινωνική συμπεριφορά και η γονική ψυχική υγεία αποτέλεσαν μεταβλητές που επηρέασαν την κοινή ανάπτυξη στον συναισθηματικό και κοινωνικό τομέα. Αυτή η μελέτη υπογράμμισε την αναγκαιότητα εξατομικευμένων στρατηγικών υποστήριξης που εξετάζουν αυτές τις ετερογενείς αναπτυξιακές πορείες (παιδική και εφηβική ηλικία) για την προώθηση καλύτερων κοινωνικών και συναισθηματικών αποτελεσμάτων.

Οι Burnley et al. (2024) διεξήγαγαν μια ποιοτική έρευνα για τις ψυχοκοινωνικές εμπειρίες παιδιών μέσω συνεντεύξεων με μητέρες παιδιών με ΑΓΔ. Η μελέτη ανέδειξε ζητήματα, όπως το άγχος, η κοινωνική απογοήτευση και η γονεϊκή εμπειρία τα οποία επηρεάζουν τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών. Οι μητέρες ανέφεραν υψηλά επίπεδα απομόνωσης και άγχους, οδηγώντας σε μια σύσταση για περισσότερη υποστήριξη και καθοδήγηση στους γονείς κατά τη διάγνωση. Η σχέση μεταξύ του άγχους των παιδιών και της κοινωνικής συμπεριφοράς αποδεικνύει ότι η αντιμετώπιση των αναγκών ψυχικής υγείας βελτιώνει τα αποτελέσματα τόσο στον προσωπικό όσο και στον κοινωνικό τομέα.

Οι Gillam et al. (2017) συνέβαλαν στην κατανόηση της γλωσσικής διαταραχής τονίζοντας ότι τα παιδιά αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις στη χρήση του λεξιλογίου και της γραμματικής που δεν αποδίδονται σε άλλες ιατρικές ή αναπτυξιακές καταστάσεις. Παρουσιάζοντας έναν επιπολασμό περίπου 7% μεταξύ των παιδιών, οι συγγραφείς συζήτησαν τις επιπτώσεις των γλωσσικών διαταραχών στον γραμματισμό και τη μάθηση. Ολοκληρωμένες αξιολογήσεις που συνεπάγονται συνεντεύξεις με την οικογένεια και τους δασκάλους, σε συνδυασμό με εκτιμήσεις, προτάθηκαν ως κρίσιμες για αποτελεσματικές στρατηγικές παρέμβασης, ενισχύοντας την ανάγκη για ολιστική κατανόηση των γλωσσικών δυσκολιών.

Οι Ekström et al. (2023) διερεύνησαν πώς αντιλαμβάνονται οι νέοι με ΑΓΔ τις γλωσσικές και επικοινωνιακές εμπειρίες τους στο σχολικό περιβάλλον. Μέσα από ημιδομημένες συνεντεύξεις, προέκυψαν τέσσερα κύρια θέματα: τα αισθήματα ανεπάρκειας, η παρεξήγηση, η σημασία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος και η επιρροή των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων. Οι συμμετέχοντες μετέφεραν ότι η επικοινωνιακή τους αποτελεσματικότητα ποικίλλει ανάλογα με το πλαίσιο, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για προσαρμοστικότητα στις διδακτικές στρατηγικές. Τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι η συνεχής υποστήριξη από λογοθεραπευτές (SLTs) είναι κρίσιμης σημασίας, ειδικά προσαρμοσμένη τόσο στις εκπαιδευτικές όσο και στις συναισθηματικές ανάγκες στο σχολείο.

Τέλος, οι Thomas et al. (2019) εστιάζοντας στις εμπειρίες αξιολόγησης των λογοθεραπευτών, αποκάλυψαν εμπόδια που αντιμετωπίζουν κατά τη διαγνωστική διαδικασία, συμπεριλαμβανομένων των παρανοήσεων σχετικά με τις ΑΓΔ μεταξύ των γονέων και της έλλειψης ευαισθητοποίησης του κοινού. Οι θεραπευτές τόνισαν την πολυπλοκότητα της αξιολόγησης της ΑΓΔ λόγω της ετερογενούς φύσης της, υποστηρίζοντας βελτιωμένα συστήματα έγκαιρης παραπομπής και εκστρατείες ευαισθητοποίησης. Τα ευρήματά τους υπογράμμισαν την ανάγκη για ολοκληρωμένες προσεγγίσεις που ενσωματώνουν γλωσσικούς και μη γλωσσικούς παράγοντες στις αξιολογήσεις και τις παρεμβάσεις. Με την ενίσχυση της γνώσης του κοινού και τη βελτίωση των εργαλείων παρατήρησης και διάγνωσης, μπορούν να μετριαστούν τα εμπόδια στην έγκαιρη και αποτελεσματική υποστήριξη.

3.3. Ορισμός της αναπτυξιακής γλωσσικής διαταραχής και δυσκολίες στο σχολικό περιβάλλον και στον λόγο

Η ΑΓΔ ορίζεται ως μια νευροαναπτυξιακή κατάσταση που χαρακτηρίζεται από σημαντικές δυσκολίες στην κατάκτηση της γλώσσας ακόμη και όταν δεν υπάρχουν άλλες καταστάσεις (όπως η βαρηκοΐα ή η διανοητική αναπηρία) (McGregor et al., 2020). Τα διαγνωστικά κριτήρια συνήθως περιλαμβάνουν παρατηρήσιμες δυσκολίες σε διάφορους γλωσσικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένου του λεξιλογίου, της σύνταξης και του λόγου (Lancaster & Camarata, 2019).

Συγκεκριμένα, η ΑΓΔ επηρεάζει περίπου το 7,5% του πληθυσμού, καθιστώντας την μια από τις πιο διαδεδομένες αναπτυξιακές διαταραχές (Norbury et al., 2016). Τα παιδιά με ΑΓΔ συχνά αντιμετωπίζουν προκλήσεις που εκτείνονται πέρα από τη γλώσσα, επηρεάζοντας τις κοινωνικές τους αλληλεπιδράσεις και την ακαδημαϊκή τους επίδοση. Η έρευνα δείχνει ότι αυτά τα παιδιά διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο αναγνωστικών δυσκολιών και κοινωνικής απομόνωσης (Catts et al., 2002).

Οι Conti-Ramsden και Botting (2008) έδειξαν περαιτέρω ότι τα άτομα με ΑΓΔ είναι επιρρεπή σε άγχος και κατάθλιψη, δημιουργώντας έναν κύκλο συναισθηματικής δυσφορίας που εμποδίζει την ακαδημαϊκή και κοινωνική πρόοδο. Μελέτες δείχνουν ότι οι ενήλικες που αντιμετώπισαν ΑΓΔ στην παιδική ηλικία συχνά παρουσιάζουν χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο και φτωχές προοπτικές απασχόλησης αργότερα στη ζωή τους (Conti-Ramsden et al., 2017), ενισχύοντας την επείγουσα ανάγκη για στρατηγικές έγκαιρης διάγνωσης και παρέμβασης.

Μια βασική πτυχή της υπέρβασης των προκλήσεων ΑΓΔ σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα έγκειται στον έγκαιρο εντοπισμό και την εξατομικευμένη υποστήριξη. Ο McGregor (2020) επισημαίνει ότι τα παιδιά με ΑΓΔ εξακολουθούν να λαμβάνουν ανεπαρκείς κλινικές υπηρεσίες σε σχέση με τον επιπολασμό εμφάνισης της διαταραχής στον γενικό πληθυσμό, υποδηλώνοντας ένα συστημικό ζήτημα στον τρόπο με τον οποίο αυτές οι διαταραχές αναγνωρίζονται και αντιμετωπίζονται στα σχολεία. Η επέκταση της πρόσβασης σε υποστηρικτικές υπηρεσίες απαιτεί συνηγορία και ευαισθητοποίηση σε πολλαπλά επίπεδα, με έμφαση στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών για τον εντοπισμό τους και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των γλωσσικών δυσκολιών.

Η κατανόηση της πολυπλοκότητας της ΑΓΔ στο πλαίσιο άλλων νευροαναπτυξιακών διαταραχών είναι αναγκαία. Ο Bishop (2017) τονίζει ότι η σχέση μεταξύ της ΑΓΔ και άλλων καταστάσεων, όπως η διαταραχή του φάσματος του αυτισμού ή οι νοητικές αναπηρίες, δημιουργούν ζητήματα στο διαγνωστικό τοπίο. Η αναγνώριση της ΑΓΔ ως ξεχωριστής κατηγορίας, ενώ αναγνωρίζει πιθανές επικαλύψεις, είναι απαραίτητη για την παροχή κατάλληλων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων. Η αποτελεσματική αναγνώριση παιδιών με γλωσσικές διαταραχές συνήθως περιλαμβάνει τυποποιημένες αξιολογήσεις παράλληλα με ποιοτικές παρατηρήσεις της επικοινωνίας σε φυσικά πλαίσια. Αυτή η διπλή προσέγγιση παρέχει μια ολοκληρωμένη εικόνα των λειτουργικών γλωσσικών ικανοτήτων ενός παιδιού και βοηθάει στη διάκριση μεταξύ διαφορετικών βαθμών γλωσσικής αναπηρίας και των τύπων αναπηριών που ενδέχεται να προκύψουν (McGregor et al., 2023). Για παράδειγμα, το πλαίσιο Διεθνούς Ταξινόμησης της Λειτουργίας, της Αναπηρίας και της Υγείας (ICF) επιτρέπει μια πιο ευέλικτη άποψη για το πώς μπορεί να εκδηλωθεί η γλωσσική αναπηρία στην καθημερινή ζωή, ενθαρρύνοντας έτσι μια πιο εξατομικευμένη προσέγγιση της παρέμβασης.

Το DSM-5 περιγράφει συγκεκριμένα κριτήρια για γλωσσικές διαταραχές, συμπεριλαμβανομένων των ελλειμμάτων στην έκφραση και την κατανόηση του προφορικού και γραπτού λόγου. Ωστόσο, πολλοί κλινικοί γιατροί έχουν εκφράσει την ανησυχία τους ότι αυτοί οι ορισμοί αποτυπώνουν ανεπαρκώς την πλήρη έκταση των διαταραχών που βιώνουν τα παιδιά με ΑΓΔ (Bishop, 2017). Αυτή η ασυμφωνία οδηγεί σε εσφαλμένη αναγνώριση ή σε έλλειψη πρόσβασης στις απαραίτητες υπηρεσίες, επηρεάζοντας τελικά τους ρυθμούς ανάπτυξης των παιδιών.

3.4. Γλωσσική ανάπτυξη- Λεξιλογικές δυσκολίες στα παιδιά με ΑΓΔ

Συγγραφέας	Σκοπός	Μεθοδολογία	Δείγμα	Εργαλείο	Αποτελέσματα
Kornilov et al. (2015)	Διερεύνηση λεξιλογικής επεξεργασίας σε παιδιά με ΑΓΔ	Πειραματική μελέτη αντιστοίχισης εικόνας-λέξης	23 παιδιά με ΑΓΔ & 16 ΤΑ	N400 ERP, γλωσσικές ασκήσεις	Ελλείμματα στη λεξιλογική πρόσβαση και δυσκολίες με σημασιολογική/φωνολογική αντιστοίχιση

Nation (2014)	Επανεξέταση λεξιλογικής μάθησης και επεξεργασίας σε παιδιά με ΑΓΔ	Ανασκόπηση μελετών	Παιδιά με ΑΓΔ	-	Μειωμένο εύρος και βάθος λεξιλογίου, δυσκολίες εκμάθησης και αναγνώρισης λέξεων
Snowling et al. (2019)	Ανάπτυξη παιδιών με δυσλεξία και ΑΓΔ	Διαχρονική μελέτη	234 παιδιά (ομάδες ΑΓΔ, δυσλεξία, ΤΑ)	Τεστ φωνολογίας , ΕΦ, κινητικών	Τα παιδιά με ΑΓΔ είχαν ευρύτερες βλάβες από τη φωνολογία, ανάγκη για πολυπαραγοντική προσέγγιση
Charest et al. (2020)	Αξιολόγηση λεξιλογικής ποικιλομορφίας σε παιδιά με ΑΓΔ	Ποσοτική ανάλυση 4 μετρήσεων	Παιδιά με ΑΓΔ	Δείκτες λεξ. ποικιλομορφίας	Διαφορές ανά ομάδα, όχι όλες οι μετρήσεις ευθυγραμμισμένες με αναπτυξιακά πρότυπα
Kornev & Balčiūnienė (2021)	Ανάλυση γραμματικών & λεξιλογικών λαθών ανά είδος λόγου	Πειραματική μελέτη	Παιδιά με ΑΓΔ & ΤΑ	Προφορικός λόγος σε ποικίλα είδη	Τα είδη λόγου επηρεάζουν τη συχνότητα λαθών· ανάγκη εξοικείωσης για βελτίωση

Η Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή (ΑΓΔ) αποτελεί σημαντικό αντικείμενο έρευνας στον τομέα της γλωσσικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα όσον αφορά την απόκτηση και την επεξεργασία λεξιλογίου.

Οι Kornilov et al. (2015) διεξήγαγαν μια μελέτη για να διερευνήσουν τα ελλείμματα λεξιλογικής επεξεργασίας σε παιδιά με ΑΓΔ. Η μελέτη αξιολόγησε 23 παιδιά με ΑΓΔ και 16 τυπικά αναπτυσσόμενους συνομηλίκους χρησιμοποιώντας ένα παράδειγμα αντιστοίχισης εικόνας-λέξεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά με ΑΓΔ είχαν δυσκολία να συνδέσουν λέξεις με τις αντίστοιχες εικόνες, γεγονός που υποδηλώνει προβλήματα στη σημασιολογική επεξεργασία. Επιπλέον, αυτά τα ελλείμματα συσχετίστηκαν με τη φωνολογική και λεξιλογική ανάπτυξη, ενώ δεν παρατηρήθηκε σύνδεση μεταξύ των φωνολογικών/ λεξιλογικών δεξιοτήτων και των γραμματικών ικανοτήτων τους.

Η Nation (2014) επανεξέτασε τις ικανότητες λεξιλογικής μάθησης και επεξεργασίας των παιδιών με ΑΓΔ. Τα ευρήματα υπογράμμισαν ότι τα παιδιά με γλωσσικές διαταραχές έχουν συχνά μειωμένο εύρος και βάθος λεξιλογίου. Αυτά τα παιδιά παρουσιάζουν προκλήσεις στην εκμάθηση νέων λέξεων και στη διατήρησή τους. Επίσης, αναλύθηκε πως οι ελλείψεις στο λεξιλόγιο εμποδίζουν τη γλωσσική κατάκτηση αυτών των παιδιών. Γίνεται αντιληπτό ότι τα λεξικά ελλείμματα είναι διαδεδομένα μεταξύ των παιδιών με ΑΓΔ, επηρεάζοντας τη συνολική τους πορεία στην εκμάθηση γλώσσας.

Οι Snowling et al. (2019) εξέτασαν τα αναπτυξιακά αποτελέσματα σε παιδιά που διατρέχουν κίνδυνο δυσλεξίας και σε αυτά με ΑΓΔ, συγκρίνοντάς τα με 234 συνομηλίκους τυπικής ανάπτυξης (ομάδα ελέγχου). Η διαχρονική μελέτη τους αποκάλυψε ότι τα παιδιά με ΑΓΔ εμφάνισαν ένα ευρύτερο φάσμα βλαβών πέρα από τη φωνολογία, συμπεριλαμβανομένων των ελλειμμάτων στις εκτελεστικές λειτουργίες και στις κινητικές δραστηριότητες (motor tasks). Σημειωτέον, όσοι είχαν δυσλεξία και ΑΓΔ αντιμετώπισαν πιο σοβαρές φωνολογικές δυσκολίες σε σύγκριση με τους συνομηλίκους τους. Η έρευνα τονίζει την ανάγκη αντιμετώπισης της πολύπλευρης φύσης της ΑΓΔ και της σχέσης της με άλλες διαταραχές που σχετίζονται με τη γλώσσα.

Οι Kornev και Balčiūnienė (2021) διερευνήσαν λεξιλογικά και γραμματικά λάθη σε διάφορα είδη λόγου σε παιδιά με ΑΓΔ και τυπικά αναπτυσσόμενους μαθητές. Η ανάλυσή τους έδειξε ότι ενώ και οι δύο ομάδες εμφάνιζαν λεξικά και γραμματικά λάθη, οι γνωστικές απαιτήσεις διαφορετικών ειδών λόγου επηρέασαν σημαντικά τα ποσοστά σφαλμάτων. Το πλαίσιο στο οποίο χρησιμοποιείται η γλώσσα επιδεινώνει ή

μετριάζει τις δυσκολίες στη λεξιλογική και γραμματική παραγωγή, τονίζοντας τη σημασία της εξοικείωσης του είδους στις στρατηγικές ανάπτυξης της γλώσσας.

Οι μελέτες απεικονίζουν ένα περίπλοκο πλαίσιο δυσκολιών λεξιλογίου σε παιδιά με ΑΓΔ. Τα ελλείμματα στη λεξιλογική επεξεργασία, τη σημασιολογική ευχέρεια και την ανάκτηση λέξεων εμφανίζονται ως κρίσιμοι τομείς που επηρεάζουν τα γλωσσικά αποτελέσματα. Η κατανόηση αυτών των προκλήσεων απαιτεί ένα πολυδιάστατο περιβάλλον που λαμβάνει υπόψη τόσο τη λεξιλογική όσο και τη γραμματική ανάπτυξη.

3.5. Ανασκόπηση της έρευνας για την αναπτυξιακή γλωσσική διαταραχή

Συγγραφείς	Σκοπός	Μεθοδολογία	Δείγμα	Εργαλείο	Αποτελέσματα
Bruins et al. (2023)	Εξέταση γλωσσικών κερδών σε ειδική εκπαίδευση	Διαχρονική μελέτη	154 παιδιά (4-6 ετών)	Τυποποιημένο τεστ γλώσσας	Σημαντική πρόοδος σε λεξιλόγιο & κατανόηση. Όχι μεγάλες διαφορές μονόγλωσσων/πολύγλωσσων.
Jackson et al. (2021)	Συσχέτιση λεκτικής μνήμης με εκμάθηση λέξεων	Πρωτόκολλο 4 ημερών	50 με ΑΓΔ, 54 ΤΑ	Δραστηριότητες μάθησης λέξεων	Προβλήματα σε κωδικοποίηση/ανάκληση λέξεων όταν η μνήμη ήταν ελλιπής.
Frizelle et al. (2021)	Ανασκόπηση δοσολογικών μορφών παρέμβασης	Συστηματική ανασκόπηση 27 μελετών	-	Ποιοτική ανάλυση παρεμβάσεων	Ρητή διδασκαλία & ποικιλία δραστηριοτήτων ήταν πιο αποτελεσματικά.
Ansari et al.	Αξιολόγηση λεξιλογικών	Συστηματική	-	Ποιοτική σύγκριση	Συνδυασμός φωνολογικών &

(2025)	παρεμβάσεων (5-11 ετών)	ανασκόπη ση 16 μελετών		παρεμβάσε ων	σημασιολογικών στοιχείων πιο αποτελεσματικός.
Rinaldi et al. (2021)	Αποτελεσματικ ότητα παρεμβάσεων σε ΑΓΔ	Συστηματ ική ανασκόπη ση πολλών μελετών	-	Σύνθεση ποσοτικών & ποιοτικών δεδομένων	Έμφαση στις φωνολογικές δεξιότητες, λιγότερα δεδομένα για εκφραστικό λεξιλόγιο.

Οι Bruinsma et al. (2023) αντιμετώπισαν την ατομική μεταβλητότητα στην ανάπτυξη της γλώσσας μεταξύ των παιδιών ηλικίας 4 έως 6 ετών που έχουν διαγνωστεί με ΑΓΔ. Ένα δείγμα 154 παιδιών αξιολογήθηκε για αλλαγές στην εκφραστική μορφοσύνταξη, το λεξιλόγιο και την κατανόηση κατά τη διάρκεια ενός σχολικού έτους, χρησιμοποιώντας τυποποιημένα τεστ γλώσσας για αξιολόγηση. Η ανάλυση αποκάλυψε σημαντικές βελτιώσεις σε όλους τους τομείς. Ωστόσο, τα πιο αξιοσημείωτα οφέλη παρατηρήθηκαν στο λεξιλόγιο και στην κατανόηση παρά στη μορφοσύνταξη. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά με χαμηλότερες αρχικές βαθμολογίες έτειναν να παρουσιάζουν πιο σημαντική πρόοδο, υπογραμμίζοντας τον κρίσιμο ρόλο της βασικής επάρκειας στην πρόβλεψη της γλωσσικής ανάπτυξης. Είναι ενδιαφέρον ότι η μελέτη δεν βρήκε ουσιαστικές διαφορές στα γλωσσικά οφέλη μεταξύ μονόγλωσσων και πολύγλωσσων παιδιών, αμφισβητώντας το στερεότυπο ότι η διγλωσσία μπορεί να εμποδίσει την ανάπτυξη της γλώσσας σε παιδιά με ΑΓΔ. Αυτή η έρευνα υπογραμμίζει την ανάγκη για εξατομικευμένες προσεγγίσεις παρέμβασης που λαμβάνουν υπόψη το μοναδικό σημείο εκκίνησης και το συγκεκριμένο γλωσσικό προφίλ κάθε παιδιού.

Οι Jackson et al. (2021), ερεύννησαν τη σχέση μεταξύ της εκμάθησης λέξεων και της λεκτικής μνήμης εργασίας σε παιδιά με ΑΓΔ. Το δείγμα περιελάμβανε 50 παιδιά με ΑΓΔ και 54 συνομηλίκους ΤΑ, που αξιολογήθηκαν σε ένα πρωτόκολλο τεσσάρων ημερών σχεδιασμένο να αξιολογεί την κωδικοποίηση, τη διατήρηση και την ανάκληση των λέξεων που διδάχθηκαν πρόσφατα. Τα ευρήματα έδειξαν ότι ενώ τα παιδιά με ΑΓΔ επέδειξαν την ικανότητα να σχηματίζουν λέξεις, αντιμετώπισαν

σημαντικές δυσκολίες στην εκμάθηση νέων μορφών και σημασιών λέξεων, ιδιαίτερα όταν η λεκτική μνήμη εργασίας ήταν χαμηλή. Αυτή η μελέτη υπογραμμίζει την ανάγκη για παρεμβάσεις που στοχεύουν στην ενίσχυση της μνήμης εργασίας παράλληλα με τη διδασκαλία του λεξιλογίου, καθώς φαίνεται ότι είναι ζωτικής σημασίας για τη βελτίωση της συνολικής κατάκτησης της γλώσσας σε αυτόν τον πληθυσμό.

Οι Frizelle et al. (2021) παρείχαν μια συστηματική ανασκόπηση που επικεντρώθηκε στην συχνότητα παρέμβασης και τον τύπο των παρεμβάσεων για παιδιά με ΑΓΔ. Αναλύοντας 27 μελέτες, η ανασκόπηση προσπάθησε να αποσαφηνίσει τις ποιοτικές πτυχές της παρέμβασης που θα μπορούσαν να βελτιώσουν τα αποτελέσματα στο λεξιλόγιο, τη μορφοσύνταξη και τη φωνολογία. Οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι, ενώ η συχνότητα και ο τύπος των παρεμβάσεων συχνά τροποποιούνταν χωρίς άμεση εξέταση των μορφών της παρέμβασης, προέκυψαν αξιοσημείωτα ευρήματα. Για παράδειγμα, τα στοιχεία έγειραν προς την αποτελεσματικότητα της ρητής διδασκαλίας και τη μεταβλητότητα στις διδακτικές δραστηριότητες. Ωστόσο, το συμπέρασμα τόνισε ότι απαιτείται περαιτέρω αυστηρή έρευνα για την κατανόηση των βέλτιστων τύπων παρεμβάσεων που θα διευκόλυναν τα καλύτερα αποτελέσματα για τα παιδιά με ΑΓΔ.

Στη συστηματική τους ανασκόπηση, οι Ansari et al. (2025) εξέτασαν τις παρεμβάσεις του λεξιλογίου για παιδιά με ΑΓΔ ηλικίας 5 έως 11 ετών, εντοπίζοντας 16 μελέτες που πληρούσαν τα κριτήρια. Η ανασκόπηση υπογράμμισε τη σημασία των παρεμβάσεων που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα φωνολογικά και σημασιολογικά χαρακτηριστικά των λέξεων, παρουσιάζοντας αξιοσημείωτα οφέλη. Τα βασικά ευρήματα υποδεικνύουν ότι η ενσωμάτωση με βάση τα συμφραζόμενα, όπως η αφήγηση, ενίσχυσε την απόκτηση λεξιλογίου, αν και σημειώθηκε έλλειψη γενίκευσης εκτός συγκεκριμένων λέξεων-στόχων. Αυτή η έρευνα ενισχύει τη συζήτηση σχετικά με την ανάγκη για ολοκληρωμένες προσεγγίσεις στη διδασκαλία του λεξιλογίου που λαμβάνουν υπόψη τα διαφορετικά γλωσσικά προφίλ των παιδιών.

Οι Rinaldi et al. (2021) πραγματοποίησαν μια συστηματική ανασκόπηση σχετικά με την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων που στοχεύουν στη θεραπεία της ΑΓΔ, ενοποιώντας ευρήματα από διάφορες μελέτες. Η ανάλυσή τους επιβεβαίωσε ότι οι πρώιμες παρεμβάσεις οδηγούν σε ουσιαστικές βελτιώσεις στις φωνολογικές

δεξιότητες, αλλά τόνισε τη σχετική σπανιότητα ισχυρών δεδομένων σχετικά με τα αποτελέσματα του εκφραστικού λεξιλογίου. Η σύνθεση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας τονίζει την ανάγκη για καινοτόμες, βασισμένες σε τεκμηριωμένες στρατηγικές παρέμβασης που αντιμετωπίζουν το εύρος των γλωσσικών δεξιοτήτων που επηρεάζονται από τις ΑΓΔ, συμπεριλαμβανομένων των δεξιοτήτων αφήγησης - ένα βασικό συστατικό που συχνά παραβλέπεται στις μελέτες.

Αυτά τα ευρήματα υποδεικνύουν βασικές οδούς για προσαρμοσμένες παρεμβάσεις που αντιμετωπίζουν τις μοναδικές προκλήσεις που διαχειρίζονται τα παιδιά με ΑΓΔ. Επιβεβαιώνουν τη σημασία της διαφοροποιημένης κατανόησης των διαδικασιών απόκτησης γλώσσας και υπογραμμίζουν την ανάγκη για συνεχή διερεύνηση αποτελεσματικών στρατηγικών διδασκαλίας που μπορούν να επηρεάσουν θετικά το λεξιλόγιο και τη συνολική ανάπτυξη της γλώσσας σε αυτόν τον πληθυσμό. Καθώς το πεδίο προχωρά, η έμφαση στις εξατομικευμένες προσεγγίσεις που στηρίζονται σε μια τέτοια ισχυρή έρευνα θα είναι επιτακτική για την προώθηση επιτυχημένων γλωσσικών αποτελεσμάτων για τα παιδιά.

4. Κεφάλαιο 4: Συζήτηση

4.1. Σύγκριση της λεξιλογικής ανάπτυξης ανάμεσα στα παιδιά με ΑΓΔ και τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης

Συγγραφείς	Σκοπός	Μεθοδολογία	Δείγμα	Εργαλείο	Αποτελέσματα
Horvath, Rescorla & Arunachalam (2019)	Ανάλυση ρημάτων σε παιδιά 2 ετών με καθυστέρηση ομιλίας και ΤΑ	Αναδρομική ανάλυση γονικής αναφοράς και παλινδρόμηση	564 παιδιά (62 με καθυστέρηση)	Κωδικοποίηση ρημάτων – γονική αναφορά	Παρόμοιο λεξιλόγιο ρημάτων, αλλά προκατάληψη προς ρήματα τρόπου στους καθυστερημένους ομιλητές
Moretti, Kuroishi & Mandrá (2017)	Επίδραση ηλικίας & κοινωνικοοικονομικής κατάστασης στο λεξιλόγιο	Πολλαπλή γραμμική παλινδρόμηση	60 παιδιά (3-5,11 ετών)	ABFW, PPVT	Η ηλικία σχετίζεται θετικά με τις επιδόσεις· κοινωνικοοικονομική επίδραση όχι στατιστικά σημαντική
Chung & Yim (2020)	Λεξιλογική μάθηση μέσω τεχνολογίας παρακολούθησης ματιών	Πείραμα με QUIL και eye-tracking	30 παιδιά (20 ΤΑ, 10 με SLI)	Παρακολούθηση ματιών (eye-tracking)	Παιδιά με SLI δυσκολεύονται στη συσχέτιση λέξεων, λιγότερη εστίαση σε στόχους
Leonard & Deevy (2020)	Ρόλος της πρακτικής ανάκτησης στη	Πειραματικές συνθήκες	Παιδιά με ΕΓΔ και ΤΑ	Τέσσερις συνθήκες μάθησης	Η επαναλαμβανόμενη

	μάθηση λεξιλογίου	μάθησης λέξεων			ανάκτηση ενισχύει τη διατήρηση λεξιλογίου σε όλες τις ομάδες
Collisson et al. (2015)	Μεροληψία σχήματος στην εκμάθηση λέξεων	Πειραματι κές εργασίες γενίκευση ς	54 προσχολι κά παιδιά με ΤΑ & ΕΓΔ	Ονομασία και ταξινόμηση με οπτικά ερεθίσματα	Παιδιά με ΤΑ δείχνουν προκατάληψη σχήματος· ΕΓΔ όχι· ρόλος οπτικής συστηματικότη τας
Kornev & Balčiūnie nė (2021)	Σχέση λεξιλογικών και γραμματικών λαθών στην ομιλία	Ανάλυση δύο ειδών λόγου	Παιδιά με ΑΓΔ και ΤΑ	Ανάλυση παραγόμεν ων λόγων	Είδος λόγου και ηλικία επηρεάζουν τα σφάλματα· όχι απλή έλλειψη γραμματικής γνώσης
Schmitt et al. (2017)	Καθορισμός γλωσσικών σημείων αναφοράς	Ανάλυση γλωσσικής ανάπτυξης	20.018 παιδιά ΤΑ, 497 με δυσκολίες	Εκτίμηση λεξιλογίου, γραμματική ς & γλωσσικής επάρκειας	Μεταβλητότη α με την ηλικία· προσχολικά είχαν ισχυρότερες επιδράσεις
Bååth et al. (2019)	Ανάλυση αφήγησης με LSA σε παιδιά με ΑΓΔ & ΤΑ	Λανθάνου σα σημασιολ ογική ανάλυση	Παιδιά με ΑΓΔ & ΤΑ	Δείκτης σημασιολο γικής βλάβης	Ο δείκτης διαχωρίζει αξιόπιστα τις δύο ομάδες· ενισχύει

		(LSA)			αντικειμενικές αξιολογήσεις
--	--	-------	--	--	--------------------------------

Η διερεύνηση της ανάπτυξης του λεξιλογίου στα παιδιά, ιδιαίτερα σε εκείνα με ΑΓΔ, έχει γίνει επίκεντρο της έρευνας στον τομέα της παιδικής γλωσσικής ανάπτυξης. Αυτή η ανασκόπηση συνθέτει ευρήματα από μελέτες που υπογραμμίζουν διάφορες πτυχές της επεξεργασίας του λεξιλογίου και της γλώσσας μεταξύ των παιδιών με ΑΓΔ σε σύγκριση με τους ΤΑ συνομηλίκους τους. Κάθε μελέτη συμβάλλει στην ευρύτερη κατανόηση της λεξιλογικής επεξεργασίας, της δημιουργίας αφήγησης και των μηχανισμών μάθησης που διαφοροποιούν αυτούς τους δύο πληθυσμούς.

Οι Horvath, Rescorla και Arunachalam (2019) διεξήγαγαν μια αναδρομική ανάλυση του λεξιλογίου των ρημάτων μεταξύ παιδιών δύο ετών, εστιάζοντας στους ομιλητές με καθυστέρηση ομιλίας και στους συνομηλίκους τους με τυπική ανάπτυξη. Το δείγμα περιελάμβανε 564 παιδιά, 62 από τα οποία αναγνωρίστηκαν ως παιδιά που εμφανίζουν γλωσσική καθυστέρηση. Οι ερευνητές ανέλυσαν το εκφραστικό λεξιλόγιο που αναφέρθηκε από τους γονείς, κωδικοποιώντας ρήματα με βάση τις γραμματικές τους ιδιότητες (π.χ. μεταβατικό, αμετάβατο) και τα σημασιολογικά (π.χ. τρόπος, αποτέλεσμα) χαρακτηριστικά τους. Η έρευνα χρησιμοποίησε το μοντέλο δυαδικής πολυεπίπεδης παλινδρόμησης (binomial mixed-effects regression model) για να αξιολογήσει τον αντίκτυπο αυτών των χαρακτηριστικών στη γνώση λεξιλογίου μεταξύ των ομάδων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ουσιαστικές ομοιότητες στο λεξιλόγιο των ρημάτων μεταξύ των παιδιών με γλωσσική καθυστέρηση και των παιδιών με τυπική γλωσσική ανάπτυξη.

Σε μελέτη των Moretti, Kuroishi, and Mandrá (2017), οι ερευνητές εμβάθυναν στην αλληλεπίδραση της ηλικίας, της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης και της απόδοσης του λεξιλογίου σε παιδιά προσχολικής ηλικίας με τυπική γλωσσική ανάπτυξη. Το δείγμα αποτελούνταν από 60 παιδιά ηλικίας 3 ετών έως 5 ετών και 11 μηνών, τα οποία αξιολογήθηκαν χρησιμοποιώντας το τεστ Παιδικής Γλώσσας – Λεξιλόγιο (ABFW Child Language Test - Vocabulary) και το Τεστ Λεξιλογίου Εικόνων Peabody (Peabody Picture Vocabulary Test). Μέσω ενός μοντέλου πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης, η μελέτη ανέλυσε τους προγνωστικούς παράγοντες που επηρεάζουν

την επίδοση σε δοκιμές λεξιλογίου κατανόησης και έκφρασης. Τα ευρήματα τόνισαν μια θετική συσχέτιση μεταξύ των βαθμολογιών ηλικίας και λεξιλογίου, καθώς τα μεγαλύτερα παιδιά έτειναν να παρουσιάζουν υψηλότερες βαθμολογίες. Είναι ενδιαφέρον ότι, ενώ τα παιδιά που προέρχονται από καλύτερη κοινωνικοοικονομική κατάσταση συσχετίστηκαν με καλύτερες επιδόσεις ως προς το λεξιλόγιο, δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στα παιδιά των διαφόρων κοινωνικοοικονομικών υποβάθρων του δείγματος ως προς την πρόσληψη νέων λέξεων και την έκφραση. Αυτό υποδηλώνει μια πολύπλοκη αλληλεπίδραση μεταξύ της ηλικίας και της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης που επηρεάζει την απόκτηση λεξιλογίου μεταξύ των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Οι Chung και Yim (2020) χρησιμοποίησαν την τεχνολογία παρακολούθησης ματιών για τη διερεύνηση των μηχανισμών λεξιλογικής μάθησης σε παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή (SLI) κατά τη διάρκεια μιας δοκιμασίας γρήγορης τυχαίας μάθησης (QUIL). Το δείγμα περιελάμβανε 20 παιδιά ΤΑ και 10 παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή, καταγράφοντας τις κινήσεις των ματιών τους καθώς συμμετείχαν στην δοκιμασία εκμάθησης λέξεων. Τα μέτρα παρακολούθησης των ματιών αποκάλυψαν διαφορετικά μοτίβα μεταξύ των δύο ομάδων. Ο χρόνος προσήλωσης των παιδιών ΤΑ στις λέξεις-στόχους αυξήθηκε με την επαναλαμβανόμενη έκθεση, ενώ ο χρόνος προσήλωσης της ομάδας με ειδική γλωσσική διαταραχή μειώθηκε. Η ανάλυση έδειξε σημαντικές προκλήσεις για την ομάδα με ειδική γλωσσική διαταραχή στη συσχέτιση νέων λέξεων με τα στοιχεία αναφοράς τους, όπως αποδεικνύεται από τους μικρότερους χρόνους αναζήτησης σε σχετικούς τομείς ενδιαφέροντος. Η μελέτη υπογραμμίζει την ανάγκη να διερευνηθεί πώς τα παιδιά με ΕΓΔ επεξεργάζονται τη γλώσσα διαφορετικά, ενημερώνοντας ενδεχομένως στοχευμένες παρεμβάσεις.

Σε μια έρευνα, οι Leonard και Deeny (2020) εξέτασαν τον ρόλο της πρακτικής ανάκτησης στην εκμάθηση λεξιλογίου σε παιδιά με ΕΓΔ και σε παιδιά τυπικής ανάπτυξης. Μέσω τεσσάρων πειραματικών συνθηκών που επικεντρώθηκαν στην απόκτηση νέων λέξεων, οι ερευνητές αξιολόγησαν την ανάκληση μορφών και σημασιών λέξεων και στις δύο ομάδες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η επαναλαμβανόμενη ανάκτηση ενίσχυσε τη διατήρηση του λεξιλογίου τόσο στα παιδιά με ΕΓΔ όσο και στους ΤΑ συνομηλίκους τους. Αυτό υποδηλώνει ότι η ενσωμάτωση

της πρακτικής ανάκτησης σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα θα μπορούσε να βελτιώσει σημαντικά τα μαθησιακά αποτελέσματα του λεξιλογίου για παιδιά με γλωσσικές διαταραχές, παρέχοντας μια χρήσιμη στρατηγική για παρέμβαση.

Μια μελέτη από τους Collisson et al. (2015) διερεύνησε την έννοια της μεροληψίας ως προς το σχήμα (shape bias) στην εκμάθηση λέξεων σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Η μεροληψία ως προς το σχήμα (shape bias) αναφέρεται στην τάση των παιδιών να γενικεύουν νέες λέξεις με βάση το σχήμα των αντικειμένων, αντί για άλλα χαρακτηριστικά όπως το μέγεθος ή το υλικό. Στη μελέτη συμμετείχαν 54 παιδιά προσχολικής ηλικίας, χωρισμένα σε δύο ομάδες: παιδιά με ΕΓΔ και παιδιά τυπικής ανάπτυξης. Τα πειράματα αξιολόγησαν τις επιλογές γενίκευσης των παιδιών με βάση το σχήμα, το χρώμα ή την υφή μέσω των δοκιμασιών ονομασίας και ταξινόμησης. Τα ευρήματα αποκάλυψαν ότι τα παιδιά με ΤΑ εμφάνιζαν σταθερά μια προκατάληψη σχήματος, ενώ τα παιδιά με ΕΓΔ δεν το έκαναν. Επιπλέον, μια διερεύνηση της οπτικής συστηματικότητας έδειξε μια συσχέτιση μεταξύ της ικανότητας ανίχνευσης οπτικών μοτίβων και της παρουσίας μεροληψίας σχήματος, τονίζοντας τις γνωστικές μεταβλητές που μπορεί να επηρεάσουν την κατάκτηση της γλώσσας.

Για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ λεξιλογικών και γραμματικών λαθών, οι Kornev και Balčiūnienė (2021) εξέτασαν την παραγωγή ομιλίας σε παιδιά με ΑΓΔ και ΤΑ. Αναλύοντας δύο κείμενα που συντάχθηκαν από διαφορετικά είδη λόγου, οι ερευνητές προσπάθησαν να προσδιορίσουν πώς η ηλικία και το είδος επηρέασαν τα ποσοστά σφαλμάτων στην παραγωγή ομιλίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ενώ και οι δύο ομάδες πραγματοποίησαν λεξιλογικά και μορφολογικά λάθη στον λόγο τους, η ποσότητα και η φύση αυτών των λαθών επηρεάστηκαν σημαντικά από τις γνωστικές απαιτήσεις που θέτουν τα διαφορετικά είδη λόγου. Αυτή η διάκριση υποστηρίζει την ιδέα ότι τα ποσοστά λαθών επηρεάζουν την επίδοση σε διαφορετικά περιβάλλοντα.

Οι Schmitt et al. (2017) ανέλυσαν τα καθιερωμένα γλωσσικά κριτήρια αναφοράς για παιδιά με τυπικά αναπτυσσόμενη γλωσσική ανάπτυξη και γλωσσικές διαταραχές. Το δείγμα περιελάμβανε 20.018 παιδιά με ΤΑ και 497 με γλωσσικές διαταραχές, αξιολογώντας το γλωσσικό τους επίπεδο στους τομείς της γραμματικής και του λεξιλογίου. Η μελέτη μέτρησε τις αναμενόμενες αλλαγές με την πάροδο του χρόνου, αποκαλύπτοντας μεταβλητότητα μεταξύ διαφορετικών ηλικιακών ομάδων, με τα παιδιά προσχολικής ηλικίας να παρουσιάζουν μεγαλύτερα μεγέθη επίδρασης σε

σύγκριση με τα παιδιά σχολικής ηλικίας. Αυτά τα σημεία αναφοράς παρέχουν ένα κρίσιμο πλαίσιο για τα ενδιαφερόμενα μέρη στον καθορισμό των στόχων γλωσσικής ανάπτυξης, στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των γλωσσικών παρεμβάσεων και στην ενημέρωση της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Οι Bååth et al. (2019) επέκτειναν τη συζήτηση χρησιμοποιώντας την τεχνική της λανθάνουσας σημασιολογικής ανάλυσης (Latent Semantic Analysis) για να διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ των ιστοριών που παράγονται από παιδιά με ΑΓΔ και παιδιά με ΤΑ. Οι ερευνητές χρησιμοποίησαν μία σημασιολογική αναπαράσταση (semantic representation generated) που σχεδιάστηκε για να διακρίνει τα λάθη μεταξύ των δύο πληθυσμών του δείγματος με βάση τις αφηγήσεις τους. Τα αποτελέσματά τους έδειξαν ότι ο δείκτης γλωσσικής διαταραχής (semantic language impairment index) θα μπορούσε να διακρίνει αποτελεσματικά τα παιδιά με ΑΓΔ από εκείνα με τυπική γλωσσική ανάπτυξη, προσφέροντας μια υποσχόμενη προσέγγιση για την εφαρμογή αντικειμενικών αξιολογήσεων στη γλωσσική έρευνα.

Οι παραπάνω μελέτες που εξετάστηκαν συνεισφέρουν σε σημαντικές γνώσεις σχετικά με το σύνθετο υπόβαθρο της ανάπτυξης λεξιλογίου μεταξύ των παιδιών με ΑΓΔ σε σύγκριση με τους συνομηλίκους τους ΤΑ. Υπογραμμίζουν συνολικά την πολύπλευρη φύση της κατάκτησης της γλώσσας, τονίζοντας τη σημασία των εξατομικευμένων παρεμβάσεων που ανταποκρίνονται στα διακριτά προφίλ και τις ανάγκες των παιδιών με ΑΓΔ. Η κατανόηση των διαστάσεων στη λεξιλογική επεξεργασία, τη δημιουργία αφήγησης και τους μηχανισμούς μάθησης είναι απαραίτητη για την προώθηση αποτελεσματικών εκπαιδευτικών στρατηγικών που προάγουν τη γλωσσική ανάπτυξη για όλα τα παιδιά.

4.2. Απάντηση σε ερευνητικές υποθέσεις

Αυτή η ανάλυση διερευνά τρεις βασικές υποθέσεις σχετικά με τις αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές στα παιδιά, εξετάζοντας την εγκυρότητά τους μέσω βιβλιογραφικής ανασκόπησης. Κάθε υπόθεση θα εξεταστεί λεπτομερώς, αντανακλώντας τα ευρήματα, ενώ παράλληλα θα δημιουργήσει συνδέσεις με το ευρύτερο πλαίσιο της γλωσσικής απόκτησης.

4.2.1. Υπόθεση Υ1: Τα παιδιά με ΑΓΔ έχουν περιορισμένο εύρος λεξιλογίου σε σύγκριση με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης

Η βιβλιογραφία παρέχει ουσιαστικές αποδείξεις που επιβεβαιώνουν ότι τα παιδιά με ΑΓΔ παρουσιάζουν περιορισμένο εύρος λεξιλογίου σε σύγκριση με τους τυπικά αναπτυσσόμενους συνομηλίκους τους. Ο Nation (2014) προσφέρει πληροφορίες σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με ΑΓΔ, ιδιαίτερα τη μειωμένη ικανότητά τους να αναπτύσσουν το λεξιλογικό εύρος και το λεξιλογικό βάθος σε σχέση με τα ΤΑ συνομήλικα παιδιά. Αυτός ο περιορισμός εκδηλώνεται με χαμηλότερο εκφραστικό λεξιλόγιο και μειωμένη λεξιλογική ποικιλομορφία, τα οποία είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική επικοινωνία. Για παράδειγμα, αντί να χρησιμοποιούν αφαιρέσεις υψηλού επιπέδου ή εξειδικευμένη ορολογία, τα παιδιά με ΑΓΔ τείνουν να βασίζονται σε ένα στενά καθορισμένο σύνολο λέξεων, γεγονός που επηρεάζει την επάρκειά τους τόσο σε εκπαιδευτικά όσο και σε κοινωνικά πλαίσια. Οι επιπτώσεις του περιορισμένου λεξιλογίου είναι βαθιές, καθώς εμποδίζουν την ικανότητα του παιδιού να διατυπώνει σκέψεις και ανάγκες αλλά και περιορίζει την εμπλοκή του με σύνθετες έννοιες.

Ακόμη, οι μελέτες εντοπίζουν παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη του λεξιλογίου, συμπεριλαμβανομένης της έκθεσης σε περιβάλλοντα πλούσια σε γλώσσα. Τα παιδιά με ΑΓΔ συχνά στερούνται τέτοιας έκθεσης, οδηγώντας σε λιγότερη πρακτική αλληλεπίδρασης και λιγότερες ευκαιρίες να έρθουν σε επαφή με νέο λεξιλόγιο. Για παράδειγμα, παρεμβάσεις που στοχεύουν στην ενίσχυση της έκθεσης του λεξιλογίου, είτε μέσω της γονεϊκής εμπλοκής, των δραστηριοτήτων ανάγνωσης ή των εκπαιδευτικών στρατηγικών, έχουν δείξει θετικές πρακτικές για την επέκταση του εύρους και του βάθους του λεξιλογίου για αυτά τα παιδιά.

Ωστόσο, χωρίς τέτοιες στοχευμένες προσεγγίσεις, τα παιδιά με ΑΓΔ παραμένουν σε μειονεκτική θέση όσον αφορά την κατάκτηση της γλώσσας. Συμπερασματικά, η περιεκτική ανάλυση επιβεβαιώνει ότι τα παιδιά με αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές διαθέτουν, πράγματι, πιο περιορισμένο εύρος λεξιλογίου από τους τυπικά αναπτυσσόμενους μαθητές.

4.2.2. Υπόθεση Υ2: Τα παιδιά με ΑΓΔ έχουν πιο ανακριβείς φωνολογικές αναπαραστάσεις και κάνουν φωνολογικά λάθη που αντιστοιχούν σε παιδιά μικρότερης χρονολογικής ηλικίας.

Η δεύτερη υπόθεση υποστηρίζει ότι τα παιδιά με ΑΓΔ εμφανίζουν έντονες φωνολογικές ανακρίβειες και λάθη που μοιάζουν με τα μοτίβα που είναι εμφανή στα μικρότερα παιδιά. Η έρευνα υποστηρίζει αυτή την υπόθεση, υποδεικνύοντας ότι η φωνολογική επεξεργασία έχει καθοριστική σημασία στη συνολική ανάπτυξη της γλώσσας. Οι Munro et al. (2008) υπογραμμίζουν αυτή τη σύνδεση, καταδεικνύοντας ότι τα παιδιά με δυσκολίες στη φωνολογική επίγνωση συχνά δυσκολεύονται με την επεξεργασία του ήχου, οδηγώντας σε ανακριβείς αναπαραστάσεις ήχων και λέξεων. Οι διαχρονικές έρευνες που διεξήγαγαν οι Snowling et al. (2019) εμβαθύνουν στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με σοβαρές δυσκολίες στο λόγο, καταδεικνύοντας ότι τα φωνολογικά τους ελλείμματα συχνά αντικατοπτρίζουν αυτά των μικρότερων παιδιών. Αυτή η συσχέτιση υποδηλώνει μια αναπτυξιακή καθυστέρηση και υπογραμμίζει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ της φωνολογικής επεξεργασίας, της λεξιλογικής πρόσβασης και της συνολικής γλωσσικής επάρκειας. Τα παιδιά που έχουν διαγνωστεί με ΑΓΔ παρουσιάζουν δυσκολίες ως προς τη φωνολογική επίγνωση και συχνά χρειάζονται περισσότερο χρόνο για την ακριβή αποκωδικοποίηση και παραγωγή λέξεων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα αυξημένα φωνολογικά λάθη κατά την ομιλία, απομακρύνοντάς τα περαιτέρω από τους τυπικά αναπτυσσόμενους συνομηλίκους τους.

Οι φωνολογικές ανακρίβειες εκδηλώνονται με διάφορους τρόπους, συμπεριλαμβανομένων των προκλήσεων στην άρθρωση πολύπλοκων ήχων ή στην ανάμειξη ήχων μέσα στις λέξεις. Καθώς αυτά τα παιδιά εμπλέκονται στην επικοινωνία, είναι πιθανό να επιστρέψουν σε απλούστερα, λιγότερο ώριμα φωνολογικά μοτίβα που αντικατοπτρίζουν μια αναπτυξιακή κατάσταση μικρότερων χρονολογικά παιδιών. Αυτή η παλινδρόμηση υπογραμμίζει μια καθυστέρηση και αντικατοπτρίζει τις γνώσεις των παιδιών ως προς την επεξεργασία της γλώσσας, το οποίο είναι σημαντικά χαμηλότερο για τα παιδιά με ΑΓΔ. Οι τάσεις στις δυσκολίες φωνολογικής επεξεργασίας εκτείνονται πέρα από την απλή άρθρωση, επηρεάζοντας τις δυνατότητες ακρόασης και κατανόησης.

Καθώς τα παιδιά αγωνίζονται να αποκωδικοποιήσουν με ακρίβεια τις λέξεις, η κατανόηση διακυβεύεται, επηρεάζοντας τελικά την πορεία κατάκτησης της γλώσσας. Αυτή η αλληλεξάρτηση μεταξύ της φωνολογικής δεξιότητας και της απόκτησης λεξιλογίου τονίζει γιατί η φωνολογική ανάπτυξη είναι συχνά ένα κομβικό σημείο στις θεραπευτικές παρεμβάσεις που στοχεύουν στην παροχή βοήθειας σε παιδιά με ΑΓΔ. Με βάση τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν, είναι προφανές ότι τα φωνολογικά λάθη που παρατηρούνται σε παιδιά με ΑΓΔ αντιστοιχούν σε αυτά που συνήθως παρουσιάζουν τυπικής ανάπτυξης μικρότερα χρονολογικά παιδιά.

4.2.3. Υπόθεση Υ3: Τα σημασιολογικά και τα λεξιλογικά λάθη που παρουσιάζουν τα παιδιά με ΑΓΔ δεν διαφέρουν ποιοτικά αλλά αντιστοιχούν σε παιδιά μικρότερης χρονολογικής ηλικίας.

Η τελική υπόθεση βεβαιώνει ότι τα σημασιολογικά και λεξιλογικά λάθη που γίνονται από παιδιά με ΑΓΔ είναι ποιοτικά παρόμοια με εκείνα των μικρότερων παιδιών, υποδεικνύοντας μια αναπτυξιακή ισοδυναμία. Οι σχετικές μελέτες υποδεικνύουν-μια σημαντική ευθυγράμμιση μεταξύ των τύπων σφαλμάτων που πραγματοποιούν τα παιδιά με ΑΓΔ και εκείνων που γίνονται από νεότερους τυπικά αναπτυσσόμενους συνομηλίκους.

Η ανάλυση των παρουσιαζόμενων ερευνητικών υποθέσεων επιβεβαιώνει την εγκυρότητά τους μέσω μιας ολοκληρωμένης ανασκόπησης σχετικών μελετών και βιβλιογραφίας. Οι προκλήσεις που είναι εγγενείς στις ΑΓΔ συμπεριλαμβανομένου του περιορισμένου εύρους λεξιλογίου (Υ1), των φωνολογικών ανακρίβειών που αντικατοπτρίζουν ανώριμες δεξιότητες επεξεργασίας (Υ2) και των αλληλοεπικαλυπτόμενων προφίλ σημασιολογικών και λεξιλογικών σφαλμάτων με νεότερους συνομηλίκους (Υ3), οδηγούν την εκπαιδευτική και κλινική κοινότητα να επανεξετάσει τις στρατηγικές παρέμβασης. Καθώς η διερεύνηση της φύσης και του αντίκτυπου των ΑΓΔ αναπτύσσεται, η έμφαση στις υποστηρικτικές παιδαγωγικές πρακτικές και τη στοχευμένη παρέμβαση γίνεται πρωταρχικής σημασίας. Η αναγνώριση της αλληλεπίδρασης μεταξύ γνωστικών, γλωσσικών και περιβαλλοντικών παραγόντων στη γλωσσική ανάπτυξη θα επιτρέψει προσαρμοσμένες προσεγγίσεις για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης σε παιδιά που παλεύουν με ΑΓΔ, βοηθώντας τελικά στην ακαδημαϊκή τους επιτυχία και στην κοινωνική τους ένταξη.

Η μελλοντική έρευνα θα πρέπει να οριοθετήσει περαιτέρω αυτές τις πτυχές, συμπεριλαμβανομένων διαχρονικών μελετών που χαρτογραφούν τις αναπτυξιακές πορείες και την αποτελεσματικότητα των ποικίλων στρατηγικών παρέμβασης, παρέχοντας μια σαφέστερη εικόνα για τους εκπαιδευτικούς και τους λογοθεραπευτές.

4.3. Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την παρούσα έρευνα υπογραμμίζουν την περίπλοκη αλληλεπίδραση μεταξύ της ανάπτυξης λεξιλογίου, των γνωστικών διαδικασιών και του εντοπισμού γλωσσικών διαταραχών, ιδιαίτερα σε παιδιά με τυπική ανάπτυξη και σε αυτά με ΑΓΔ. Τα ευρήματα αναδεικνύουν την ανάγκη κατανόησης του τρόπου με τον οποίο το λεξιλόγιο ποικίλλει ανάλογα με τους γνωστικούς παράγοντες, τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και τις ατομικές διαφορές στο περιβάλλον των παιδιών.

Το πρώτο συμπέρασμα υπογράμμισε τη σημασία του νοητικού λεξικού, το οποίο είναι θεμελιωδώς συνδεδεμένο με τη γνωστική ανάπτυξη και την αποτελεσματική επικοινωνία. Το νοητικό λεξικό χρησιμεύει ως βάση για την κατανόηση και την ερμηνεία του περιβάλλοντος από τα παιδιά. Βοηθά στην κοινωνική αλληλεπίδραση και την ακαδημαϊκή μάθηση, επιτρέποντας στα παιδιά να διατυπώσουν τις σκέψεις τους και να συνδεθούν με τους συνομηλίκους τους. Είναι σημαντικό ότι η έρευνα τόνισε ότι για τα παιδιά, ειδικά στα αναπτυξιακά στάδια, η διεύρυνση του νοητικού λεξικού δεν είναι απλώς ενδεδειγμένη αλλά απαραίτητη.

Για τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα και την κοινωνική ικανότητα, είναι σημαντικό να δοθεί προτεραιότητα στην καλλιέργεια λεξιλογίου στα εκπαιδευτικά συστήματα. Οι μελέτες που αναφέρονται υπογραμμίζουν τον ρόλο της ενσωματωμένης γνώσης, υποδεικνύοντας ότι τα παιδιά σχηματίζουν νοητικές αναπαραστάσεις μέσω αισθητηριακών εμπειριών και αλληλεπιδράσεων, εμπλουτίζοντας έτσι την κατανόησή τους για τη γλώσσα. Αυτό υποδηλώνει τη σημασία της δημιουργίας περιβάλλοντος πλούσιου σε γλώσσα, όπου τα παιδιά μπορούν να αλληλεπιδρούν ελεύθερα, επιτρέποντάς τους έτσι να αναπτύξουν βαθύτερη κατανόηση και εκφραστικές ικανότητες.

Η ανάλυση των μεταβλητών λεξιλογίου περιλαμβάνει τη διάκριση μεταξύ αντιληπτικού και εκφραστικού λεξιλογίου. Το αντιληπτικό λεξιλόγιο, το οποίο

σχετίζεται με την αναγνώριση και κατανόηση λέξεων, συνήθως αναπτύσσεται πριν από το εκφραστικό λεξιλόγιο στα παιδιά. Η αδυναμία μετατροπής αυτής της κατανόησης σε ενεργητική χρήση συνδέεται με ψυχολογικά χαρακτηριστικά, κοινωνικές εμπειρίες και ευκαιρίες για διαδραστική μάθηση. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν πως το αντιληπτικό λεξιλόγιο προηγείται του εκφραστικού λεξιλογίου, ενισχύοντας ότι η ισχυρή κατανόηση της γλώσσας τροφοδοτεί την αποτελεσματική επικοινωνία.

Το εκφραστικό λεξιλόγιο, που συζητείται ως προς το εύρος και το βάθος, δείχνει τη μεταβλητότητα στην ανάπτυξη μεταξύ των παιδιών, επηρεαζόμενο από ατομικές διαφορές και την έκθεση στη γλώσσα σε διάφορα πλαίσια. Και οι δύο διαστάσεις είναι σημαντικές: το εύρος σχετίζεται με την ποικιλία των λέξεων που χρησιμοποιούνται, ενώ το βάθος σχετίζεται με την κατανόηση αυτών των λέξεων. Ως εκ τούτου, οι εκπαιδευτικοί και οι φροντιστές ενθαρρύνονται να δημιουργήσουν πλαίσια που διευρύνουν την πρόσβαση των παιδιών σε διαφορετικό λεξιλόγιο και υποστηρίζουν την εξερεύνηση περίπλοκων νοημάτων.

Η έρευνα τόνισε ότι παράγοντες, όπως οι ικανότητες μνήμης εργασίας και οι δεξιότητες προσοχής, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο πόσο καλά αναπτύσσουν και ανακτούν τα παιδιά το λεξιλόγιο. Ο αντίκτυπος της μνήμης στη διατήρηση του λεξιλογίου υπογραμμίζει την ανάγκη για στοχευμένες στρατηγικές για την ενίσχυση της φωνολογικής επίγνωσης και της μνήμης εργασίας στην προσχολική εκπαίδευση.

Τα συμπεράσματα σχετικά με τα λεξιλογικά λάθη που γίνονται από παιδιά, σημειώνουν συγκεκριμένους σημαντικούς τύπους σφαλμάτων, όπως η υπεργενίκευση και η υπογενίκευση. Αυτά τα λεξιλογικά λάθη αντικατοπτρίζουν τις προσπάθειες των παιδιών να αντιληφθούν τους γλωσσικούς κανόνες και τις ιδιαιτερότητες του λεξιλογίου. Τα λάθη δεν είναι απλώς γλωσσική σύγχυση, αλλά αποτελούν κρίσιμα βήματα στη γνωστική ανάπτυξη, σηματοδοτώντας την ενεργή προσπάθεια των παιδιών να αναπτύξουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες. Η αναγνώριση αυτών των σφαλμάτων ως βασικών μαθησιακών ορόσημων αναδιαμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο οι φροντιστές και οι εκπαιδευτικοί προσεγγίζουν τη γλωσσική διδασκαλία, υποστηρίζοντας την έμφυτη ώθηση των παιδιών προς τη γλωσσική γνώση, ενώ παράλληλα προσφέρουν δομημένη καθοδήγηση.

Η σχέση μεταξύ κοινωνικής αλληλεπίδρασης και ανάπτυξης λεξιλογίου αναδείχθηκε ως αρκετά σημαντική. Η έρευνα περιέγραψε πώς η συζήτηση, η αφήγηση και οι παιγνιώδεις δραστηριότητες ρόλων συμβάλλουν στη βελτίωση του λεξιλογίου. Η κοινωνική δέσμευση προάγει τις γλωσσικές δεξιότητες αλλά και τις συναισθηματικές και κοινωνικές ικανότητες, οι οποίες είναι καθοριστικές για τη συνολική ανάπτυξη της παιδικής ηλικίας. Αυτή η σύνδεση υπογραμμίζει την ανάγκη για τους εκπαιδευτικούς να καλλιεργούν κοινωνικά περιβάλλοντα πλούσια σε γλώσσα όπου μπορούν να ανθίσουν οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ συνομηλίκων.

Στην ουσία, οι μελέτες που εξετάστηκαν αποκαλύπτουν ότι η ανάπτυξη λεξιλογίου είναι μια πολυδιάστατη διαδικασία που επηρεάζεται βαθιά από τις γνωστικές ικανότητες και τα κοινωνικά περιβάλλοντα. Τα συμπεράσματα τονίζουν τη σημασία των στρατηγικών έγκαιρης αναγνώρισης και παρέμβασης για τα παιδιά που αντιμετωπίζουν γλωσσικές διαταραχές, ενώ υποστηρίζουν εμπλουτισμένες γλωσσικές πρακτικές και υποστηρικτικά περιβάλλοντα που τροφοδοτούν τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών. Οι μελλοντικές ερευνητικές κατευθύνσεις απαιτούν διαχρονικές μελέτες για την περαιτέρω αποσαφήνιση της πολυπλοκότητας της ανάπτυξης του λεξιλογίου και της αποτελεσματικότητας των τεχνικών παρέμβασης. Η αναγνώριση αυτών των γνώσεων δίνει τη δυνατότητα στους επαγγελματίες να προωθήσουν καλύτερα εκπαιδευτικά αποτελέσματα και κοινωνική ένταξη για όλα τα παιδιά, ιδιαίτερα εκείνα με γλωσσικές προκλήσεις.

4.4. Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η διερεύνηση της ανάπτυξης λεξιλογίου σε παιδιά με ΑΓΔ σε σύγκριση με τους ΤΑ συνομηλίκους τους ανοίγει νέους δρόμους για μελλοντική έρευνα που μπορεί να αναδείξει περαιτέρω την πολυπλοκότητα της κατάκτησης της γλώσσας και τις μοναδικές ανάγκες αυτών των πληθυσμών.

Οι μελλοντικές μελέτες μπορούν να επικεντρωθούν σε πολλούς κεντρικούς τομείς για την ενίσχυση της κατανόησης και την ενημέρωση αποτελεσματικών παρεμβάσεων. Μια πολλά υποσχόμενη κατεύθυνση είναι ο σχεδιασμός της διαχρονικής μελέτης, ο οποίος θα μπορούσε να αναλύσει τις πορείες ανάπτυξης του λεξιλογίου σε παιδιά με ΑΓΔ για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αυτή η προσέγγιση επιτρέπει στους ερευνητές να παρατηρήσουν τα πρότυπα ανάπτυξης του λεξιλογίου,

πώς μεταβάλλονται και αν μεταβάλλονται τα φωνολογικά και σημασιολογικά λάθη με την πάροδο του χρόνου, ενώ ταυτόχρονα διερευνά την επιρροή διάφορων κοινωνικο-οικονομικών μεταβλητών, όπως είναι η συχνότητα της παρέμβασης, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση της οικογένειας, το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων και η συμμετοχή των γονέων στο πρόγραμμα αγωγής λόγου. Επιπλέον, οι ερευνητές θα μπορούσαν να εξετάσουν πώς οι παρεμβάσεις προσαρμοσμένες σε συγκεκριμένα φωνολογικά ή σημασιολογικά ελλείμματα επηρεάζουν την ανάπτυξη του λεξιλογίου, προσφέροντας έτσι πληροφορίες για αποτελεσματικές εκπαιδευτικές πρακτικές.

Η αλληλεπίδραση μεταξύ της ανάπτυξης του λεξιλογίου και των γνωστικών διαδικασιών απαιτεί περαιτέρω διερεύνηση. Υπάρχει ανάγκη να διερευνηθεί ο ρόλος των γνωστικών χαρακτηριστικών, όπως η μνήμη εργασίας και των υπόλοιπων εκτελεστικών λειτουργιών, στην απόκτηση λεξιλογίου στα παιδιά με ΑΓΔ. Η έρευνα θα μπορούσε να επικεντρωθεί στον τρόπο με τον οποίο αυτές οι γνωστικές δεξιότητες αλληλεπιδρούν με τη γλωσσική έκθεση και τις κοινωνικές ευκαιρίες για τον προσδιορισμό των συνδυασμένων επιπτώσεών τους στο εύρος και το βάθος του λεξιλογίου. Η κατανόηση αυτών των σχέσεων μπορεί να οδηγήσει σε πιο εξατομικευμένες παρεμβάσεις που καλύπτουν το γνωστικό προφίλ κάθε παιδιού. Ένας άλλος κρίσιμος τομέας ενδιαφέροντος περιλαμβάνει τη διερεύνηση της επιρροής της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στην ανάπτυξη του λεξιλογίου.

Η μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να διερευνήσει διαφορετικούς τύπους κοινωνικών πλαισίων που διευκολύνουν την εκμάθηση γλωσσών, όπως αλληλεπιδράσεις με συνομηλίκους, συνεδρίες αφήγησης και διαδραστικό παιχνίδι. Εξετάζοντας πώς αυτά τα περιβάλλοντα συμβάλλουν στην απόκτηση λεξιλογίου σε παιδιά με ΑΓΔ, οι ερευνητές μπορούν να παράσχουν πρακτικές που προωθούν ρυθμίσεις πλούσιες σε γλώσσα μέσα στις τάξεις και στα σπίτια. Επιπλέον, οι έρευνες σχετικά με την αποτελεσματικότητα των διαφόρων στρατηγικών παρέμβασης - ειδικά εκείνων που ενσωματώνουν πρακτική ανάκτησης, μάθηση με βάση το παιχνίδι ή βελτιωμένη σε τεχνολογία διδασκαλία - θα μπορούσαν να αποφέρουν πολύτιμες γνώσεις. Οι μελέτες μπορούν να αξιολογήσουν τον τρόπο με τον οποίο διαφορετικές μέθοδοι επηρεάζουν τη διατήρηση και την ανάκτηση του λεξιλογίου σε παιδιά με ΑΓΔ σε σύγκριση με τους ΤΑ συνομηλίκους. Αυτά τα ευρήματα θα μπορούσαν να υποστηρίξουν την

ανάπτυξη τεκμηριωμένων πρακτικών που αντιμετωπίζουν τις συγκεκριμένες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές.

Οι διαπολιτισμικές μελέτες θα μπορούσαν να διευρύνουν την κατανόηση της ανάπτυξης λεξιλογίου σε διαφορετικούς πληθυσμούς. Η έρευνα που επικεντρώνεται σε παιδιά με ΑΓΔ από διάφορα πολιτισμικά υπόβαθρα μπορεί να αποκαλύψει πώς οι πολιτισμικές διαφορές στη χρήση και την έκθεση της γλώσσας επηρεάζουν την ανάπτυξη του λεξιλογίου. Αυτή η έρευνα θα ήταν σκόπιμο να υπογραμμίσει τη σημασία των πολιτιστικά σχετικών παρεμβάσεων και μηχανισμών υποστήριξης για την προώθηση της γλωσσικής επίδοσης σε διαφορετικά περιβάλλοντα. Η διερεύνηση του ρόλου της γονικής συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένου του αντίκτυπου της γλωσσικής μοντελοποίησης και των στρατηγικών δέσμευσης των γονέων, μπορεί επίσης να παρέχει πληροφορίες για αποτελεσματικά συστήματα υποστήριξης για παιδιά με γλωσσικά ελλείμματα. Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι αλληλεπιδράσεις των γονέων συμβάλλουν στην ανάπτυξη του λεξιλογίου σε παιδιά με ΑΓΔ μπορεί να βοηθήσει τους ερευνητές να αναπτύξουν εκπαιδευτικά προγράμματα για τους γονείς για να βελτιώσουν αποτελεσματικά τις γλωσσικές δεξιότητες των παιδιών τους.

Τέλος, η έρευνα που επικεντρώνεται στον ρόλο της τεχνολογίας στην απόκτηση λεξιλογίου μπορεί να δώσει πολλά υποσχόμενους νέους δρόμους για παρέμβαση. Καινοτόμες προσεγγίσεις που χρησιμοποιούν εφαρμογές για κινητές συσκευές ή εκπαιδευτικά παιχνίδια που έχουν σχεδιαστεί για να ενισχύσουν τις φωνολογικές και σημασιολογικές δεξιότητες μπορούν να δοκιμαστούν ως προς την αποτελεσματικότητά τους στην προώθηση της ανάπτυξης λεξιλογίου σε παιδιά με ΑΓΔ.

Συνοψίζοντας, η περίπλοκη σχέση μεταξύ της ανάπτυξης του λεξιλογίου και των διαφόρων γνωστικών, κοινωνικών και πολιτισμικών διαστάσεων υπογραμμίζει την ανάγκη για μια πολυδιάστατη προσέγγιση στη μελλοντική έρευνα. Εμβαθύνοντας σε αυτούς τους διαφορετικούς τομείς, οι ερευνητές μπορούν να θέσουν τις βάσεις για ενισχυμένες παρεμβάσεις που μπορούν να υποστηρίξουν αποτελεσματικά τα παιδιά με ΑΓΔ, προωθώντας τελικά την ακαδημαϊκή τους επιτυχία και την κοινωνική τους ένταξη. Η αναγνώριση της πολυπλοκότητας της κατάκτησης της γλώσσας ανοίγει το δρόμο για καινοτόμες στρατηγικές και στοχευμένες εκπαιδευτικές πρακτικές

προσαρμοσμένες στις μοναδικές ανάγκες των παιδιών με αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές.

Βιβλιογραφία

- Adlof, S. M., Baron, L. S., Bell, B. A., & Scoggins, J. (2021). Spoken word learning in children with developmental language disorder or dyslexia. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 64(7), 2734–2749. https://doi.org/10.1044/2021_JSLHR-20-00217
- Al-Harbi, S. S. (2020). Language development and acquisition in early childhood. *Journal of Education and Learning (Edulearn)*, 14(1), 69–73.
- Alharthi, M., Bown, A., & Pullen, D. (2020). The use of social media platforms to enhance vocabulary development in learning a new language: A review of the literature. *Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on CALL*, 6, 318–331. <https://doi.org/10.24093/awej/call6.21>
- Amara, N. (2015). Errors correction in foreign language teaching. *The Online Journal of New Horizons in Education*, 5(3), 58–68.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). American Psychiatric Publishing.
- Andrade Lindau, T., Giacheti, C. M., Bonamigo da Silva, I., & das Graças de Souza, D. (2017). N400 analysis of semantic processing in children aged zero to six years: A literature review. *Rev. CEFAC*, 19(5), 690–701.
- Ansari, R., Chiat, S., Cartwright, M., & Herman, R. (2025). Vocabulary interventions for children with developmental language disorder: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 16, 1517311. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1517311>
- Arunachalam, S., & Luyster, R. J. (2016). The integrity of lexical acquisition mechanisms in autism spectrum disorders: A research review. *Autism Research*, 9(8), 810–828. <https://doi.org/10.1002/aur.1590>
- Bååth, R., Sikström, S., Kalnak, N., & Hansson, K. (2019). Latent semantic analysis discriminates children with developmental language disorder (DLD) from

- children with typical language development. *Journal of Psycholinguistic Research*, 48, 683–697. <https://doi.org/10.1007/s10936-018-09625-8>
- Barnes, E. M., & Dickinson, D. K. (2018). Relationships among teachers' use of mental state verbs and children's vocabulary growth. *Early Education and Development*, 29(3), 307–323. <https://doi.org/10.1080/10409289.2018.1440844>
- Barton-Hulsey, A., Sevcik, R. A., & Ronski, M. (2018). The relationship between speech, language, and phonological awareness in preschool-age children with developmental disabilities. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 27(2), 616–632. https://doi.org/10.1044/2017_AJSLP-17-0066
- Benner, G. J., Mattison, R. E., Nelson, J. R., & Ralston, N. C. (2009). Types of language disorders in students classified as ED: Prevalence and association with learning disabilities and psychopathology. *Education and Treatment of Children*, 32(4), 631–653. <https://doi.org/10.1353/etc.0.0077>
- Bishop, D. V. M. (2017). Why is it so hard to reach agreement on terminology? The case of developmental language disorder (DLD). *International Journal of Language & Communication Disorders*, 52(6), 671–680. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12335>
- Bruce, M., & Bell, M. A. (2022). Vocabulary and executive functioning: A scoping review of the unidirectional and bidirectional associations across early childhood. *Human Development*, 66(3), 167–187. <https://doi.org/10.1159/000524964>
- Bruinsma, G., Wijnen, F., & Gerrits, E. (2023). Language gains in 4–6-year-old children with developmental language disorder and the relation with language profile, severity, multilingualism and non-verbal cognition. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 58(3), 765–785. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12841>
- Brunfaut, T., Kormos, J., Michel, M., & Ratajczak, M. (2021). Testing young foreign language learners' reading comprehension: Exploring the effects of working

- memory, grade level, and reading task. *Language Testing*, 38(3), 356–377.
<https://doi.org/10.1177/0265532221991480>
- Burnley, A., St Clair, M., Dack, C., & Naigles, L. (2024). Exploring the psychosocial experiences of individuals with developmental language disorder during childhood: A qualitative investigation. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 54, 3008–3027. <https://doi.org/10.1007/s10803-023-05946-3>
- Buteau-Poulin, A., Gaudreau, N., & Desmarais, C. (2025). Developmental language disorder at adolescence: Links between communication skills and self-efficacy ratings. *Disabilities*, 5(1), 30. <https://doi.org/10.3390/disabilities5010030>
- Catts, H. W., Gillispie, M., Leonard, L. B., Kail, R. V., & Miller, C. A. (2002). The role of speed of processing, rapid naming, and phonological awareness in reading achievement. *Journal of learning disabilities*, 35(6), 510-525.
- Channell, J. (1990). Vocabulary acquisition and the mental lexicon. In J. Tomasczyk & B. Lewandowska-Tomasczyk (Eds.), *Meaning and lexicography* (pp. 21–31). Amsterdam: Benjamins.
- Charest, M., & Skoczylas, M. J. (2019). Lexical diversity versus lexical error in the language transcripts of children with developmental language disorder: Different conclusions about lexical ability. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 28(3), 1275–1282.
https://doi.org/10.1044/2019_AJSLP-18-0143
- Chung, H., & Yim, D. (2020). Quick incidental learning of words by children with and without specific language impairment: An eye-tracking study. *Communication Sciences & Disorders*, 25(3), 499–516.
<https://doi.org/10.12963/csd.20729>
- Collisson, B. A., Grela, B., Spaulding, T., Rueckl, J. G., & Magnuson, J. S. (2015). Individual differences in the shape bias in preschool children with specific language impairment and typical language development: Theoretical and clinical implications. *Developmental Science*, 18(3), 373–388.
<https://doi.org/10.1111/desc.12220>

- Conti-Ramsden, G., & Botting, N. (1999). Classification of children with specific language impairment: Longitudinal considerations. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 42(5), 1195–1204. <https://doi.org/10.1044/jslhr.4205.1195>
- Conti-Ramsden, G., Mok, P., Durkin, K., & Pickles, A. (2019). Do emotional difficulties and peer problems occur together from childhood to adolescence? The case of children with a history of developmental language disorder (DLD). *European Child & Adolescent Psychiatry*, 28(7), 993–1004. <https://doi.org/10.1007/s00787-018-1261-6>
- Cunningham, A. J., Burgess, A. P., Witton, C., Talcott, J. B., & Shapiro, L. R. (2020). Dynamic relationships between phonological memory and reading: A five year longitudinal study from age 4 to 9. *Developmental Science*. <https://doi.org/10.1111/desc.12986>
- de Diego-Balaguer, R., Martinez-Alvarez, A., & Pons, F. (2016). Temporal attention as a scaffold for language development. *Frontiers in Psychology*, 7, 44. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00044>
- Del Tufo, S. N., Earle, F. S., & Cutting, L. E. (2019). The impact of expressive language development and the left inferior longitudinal fasciculus on listening and reading comprehension. *Journal of Neurodevelopmental Disorders*, 11(1), 37. <https://doi.org/10.1186/s11689-019-9296-7>
- Dilbaz-Gürsoy, M., & Özcebe, E. (2025). Social-emotional development in children at risk of developmental language disorder: Relationships with interactional behaviours and language abilities. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/17549507.2025.2481860>
- Eadie, P., Conway, L., Hallenstein, B., Mensah, F., McKean, C., & Reilly, S. (2018). Quality of life in children with developmental language disorder. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 53(4), 799–810. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12385>

- Ehlen, F., Roepke, S., Klostermann, F., & Other Authors. (2020). Small semantic networks in individuals with autism spectrum disorder without intellectual impairment: A verbal fluency approach. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 50, 3967–3987. <https://doi.org/10.1007/s10803-020-04457-9>
- Ekström, A., Sandgren, O., Sahlén, B., & Samuelsson, C. (2023). ‘It depends on who I’m with’: How young people with developmental language disorder describe their experiences of language and communication in school. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 58(4), 1168–1181. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12850>
- Feldman, H. M. (2019). How young children learn language and speech. *Pediatrics in Review*, 40(8), 398–411. <https://doi.org/10.1542/pir.2017-0325>
- Finders, J., Wilson, E., & Duncan, R. (2023). Early childhood education language environments: Considerations for research and practice. *Frontiers in Psychology*, 14, 1202819. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1202819>
- Fletcher, K. L., Cross, J. R., Tanney, A. L., Schneider, M., & Finch, W. H. (2008). Predicting language development in children at risk: The effects of quality and frequency of caregiver reading. *Early Education and Development*, 19(1), 89–111. <https://doi.org/10.1080/10409280701839106>
- Foldager, M., Vestergaard, M., Lassen, J., et al. (2023). Atypical semantic fluency and recall in children and adolescents with autism spectrum disorders associated with autism symptoms and adaptive functioning. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 53, 4280–4292. <https://doi.org/10.1007/s10803-022-05677-x>
- Frizelle, P., Tolonen, A. K., Tulip, J., Murphy, C. A., Saldana, D., & McKean, C. (2021). The impact of intervention dose form on oral language outcomes for children with developmental language disorder. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 64(8), 3253–3288. https://doi.org/10.1044/2021_JSLHR-20-00745

- Gathercole, S. E., Tiffany, C., Briscoe, J., & Thorn, A. (2005). Developmental consequences of poor phonological short-term memory function in childhood: A longitudinal study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(6), 598–611. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00379.x>
- Gathercole, S. E., Willis, C. S., Emslie, H., & Baddeley, A. D. (1992). Phonological memory and vocabulary development during the early school years: A longitudinal study. *Developmental Psychology*, 28(5), 887–898. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.5.887>
- Georgan, W. C., Archibald, L. M. D., & Hogan, T. P. (2023). Speech/language impairment or specific learning disability? Examining the usage of educational categories. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 66(2), 656–667. https://doi.org/10.1044/2022_JSLHR-21-00636
- German, D. J., & Newman, R. S. (2004). The impact of lexical factors on children's word-finding errors. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 47(3), 624–636. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2004/048\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2004/048))
- Gillam, R. B., Gillam, S. L., Holbrook, S., & Orellana, C. (2017). Language disorder in children. In S. Goldstein & M. DeVries (Eds.), *Handbook of DSM-5 disorders in children and adolescents* (pp. 61–78). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-57196-6_3
- Gordon, K. R., Storkel, H. L., Lowry, S. L., & Ohlmann, N. B. (2021). Word learning by preschool-age children with developmental language disorder: Impaired encoding and robust consolidation during slow mapping. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 64(11), 4250–4270. https://doi.org/10.1044/2021_JSLHR-21-00046
- Guerra, E., Coloma, C. J., & Helo, A. (2024). Lexical-semantic processing in preschoolers with developmental language disorder: An eye tracking study. *Frontiers in Psychology*, 15, 1338517. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1338517>

- He, H., & Deng, Y. (2015). The mental lexicon and English vocabulary teaching. *English Language Teaching*, 8(7). <https://doi.org/10.5539/elt.v8n7p40>
- Horvath, S., Rescorla, L., & Arunachalam, S. (2019). The syntactic and semantic features of two-year-olds' verb vocabularies: A comparison of typically developing children and late talkers. *Journal of Child Language*, 46(3), 409–432. <https://doi.org/10.1017/S0305000918000437>
- Jackson, E., Leitão, S., Claessen, M., & Boyes, M. (2021). Word learning and verbal working memory in children with developmental language disorder. *Autism & Developmental Language Impairments*, 6, 1–11. <https://doi.org/10.1177/23969415211004109>
- Kempe, V., Ota, M., & Schaeffler, S. (2024). Does child-directed speech facilitate language development in all domains? A study space analysis of the existing evidence. *Developmental Review*, 72, 101121. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2024.101121>
- Khan, I. U., Ayaz, M., & Faheem, M. (2016). The role of social media in development of English language vocabulary at university level. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 6(12). <https://doi.org/10.6007/IJARBSS/v6-i12/2444>
- Kiernan, B., & Gray, S. (1998). Word learning in a supported-learning context by preschool children with specific language impairment. *Journal of Speech Language and Hearing Research*, 41(1), 161. <https://doi.org/10.1044/jslhr.4101.161>
- Killingly, C., Graham, L. J., Tancredi, H., et al. (2025). Reciprocal relationships among reading and vocabulary over time: A longitudinal study from grade 1 to 5. *Reading and Writing*, 38, 605–625. <https://doi.org/10.1007/s11145-024-10522-x>
- Kornev, A. N., & Balčiūnienė, I. (2021). Lexical and grammatical errors in developmentally language disordered and typically developed children: The

- impact of age and discourse genre. *Children*, 8(12), 1114.
<https://doi.org/10.3390/children8121114>
- Kornilov, S. A., Magnuson, J. S., Rakhlin, N., Landi, N., & Grigorenko, E. L. (2015). Lexical processing deficits in children with developmental language disorder: An event-related potentials study. *Development and Psychopathology*, 27(2), 459–476. <https://doi.org/10.1017/S0954579415000097>
- Kover, S. T., Haebig, E., Oakes, A., McDuffie, A., Hagerman, R. J., & Abbeduto, L. (2014). Sentence comprehension in boys with autism spectrum disorder. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 23(3), 385–394.
https://doi.org/10.1044/2014_AJSLP-13-0073
- Lancaster, H. S., & Camarata, S. (2019). Reconceptualizing developmental language disorder as a spectrum disorder: Issues and evidence. *International journal of language & communication disorders*, 54(1), 79-94.
- Leonard, L. B., & Deevy, P. (2020). Retrieval practice and word learning in children with specific language impairment and their typically developing peers. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 63(10), 3252–3262.
https://doi.org/10.1044/2020_JSLHR-19-00374
- Levesque, K. C., Breadmore, H. L., & Deacon, S. H. (2020). How morphology impacts reading and spelling: Advancing the role of morphology in models of literacy development. *Journal of Research in Reading*.
<https://doi.org/10.1111/1467-9817.12313>
- Li, D. (2022). A review of academic literacy research development: From 2002 to 2019. *Asian Journal of Second and Foreign Language Education*, 7, 5.
<https://doi.org/10.1186/s40862-022-00130-z>
- Lindquist, K. A., MacCormack, J. K., & Shablack, H. (2015). The role of language in emotion: Predictions from psychological constructionism. *Frontiers in Psychology*, 6, 444. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00444>

- Lloyd-Esenkaya, V., Russell, A. J., & St Clair, M. C. (2020). What are the peer interaction strengths and difficulties in children with developmental language disorder? A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(9), 3140. <https://doi.org/10.3390/ijerph17093140>
- Lupyan, G., & Zettersten, M. (2021). Does vocabulary help structure the mind? In M. D. Sera & M. Koenig (Eds.), *Minnesota Symposia on Child Psychology* (pp. 161–198). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- McGregor, K. K. (2020). How we fail children with developmental language disorder. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 51(4), 981–992. https://doi.org/10.1044/2020_LSHSS-20-00003
- McGregor, K. K., Ohlmann, N., Eden, N., Arbisi-Kelm, T., & Young, A. (2023). Abilities and disabilities among children with developmental language disorder. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 54(3), 927–951. https://doi.org/10.1044/2023_LSHSS-22-00070
- McGregor, K. K., Smolak, E., Jones, M., Oleson, J., Eden, N., Arbisi-Kelm, T., & Pomper, R. (2022). What children with developmental language disorder teach us about cross-situational word learning. *Cognitive Science*, 46(2), e13094. <https://doi.org/10.1111/cogs.13094>
- McKeown, M. G. (2019). Effective vocabulary instruction fosters knowing words, using words, and understanding how words work. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 50(4), 466–476. https://doi.org/10.1044/2019_LSHSS-VOIA-18-0126
- McManus, K. (2019). Relationships between social networks and language development during study abroad. *Language, Culture and Curriculum*, 32(3), 270–284. <https://doi.org/10.1080/07908318.2019.1661683>
- Memisevic, H., Biscevic, I., & Pasalic, A. (2017). Developmental trends in semantic fluency in preschool children. *Cogent Psychology*, 4(1). <https://doi.org/10.1080/23311908.2017.1403064>

- Milankov, V., Golubović, S., Krstić, T., & Golubović, Š. (2021). Phonological awareness as the foundation of reading acquisition in students reading in transparent orthography. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(10), 5440. <https://doi.org/10.3390/ijerph18105440>
- Mitchell, R. W. (2000). A proposal for the development of a mental vocabulary, with special reference to pretense and false belief. In P. Mitchell & K. J. Riggs (Eds.), *Children's reasoning and the mind* (pp. 37–65). Hove, UK: Psychology Press.
- Moretti, T. C. D. F., Kuroishi, R. C. S., & Mandrá, P. P. (2017, March). Vocabulary of preschool children with typical language development and socioeducational variables. *CoDAS*, 29, e20160098. <https://doi.org/10.1590/2317-1782/20172016098>
- Munro, N., Lee, K., & Baker, E. (2008). Building vocabulary knowledge and phonological awareness skills in children with specific language impairment through hybrid language intervention: A feasibility study. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 43(6), 662–682. <https://doi.org/10.1080/13682820701806308>
- Nation, K. (2014). Lexical learning and lexical processing in children with developmental language impairments. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 369(1634), 20120387. <https://doi.org/10.1098/rstb.2012.0387>
- Norbury, C. F., Gooch, D., Wray, C., Baird, G., Charman, T., Simonoff, E., ... & Pickles, A. (2016). The impact of nonverbal ability on prevalence and clinical presentation of language disorder: Evidence from a population study. *Journal of child psychology and psychiatry*, 57(11), 1247-1257.
- Pickering, H. E., Peters, J. L., & Crewther, S. G. (2023). A role for visual memory in vocabulary development: A systematic review and meta-analysis. *Neuropsychology Review*, 33(4), 803–833. <https://doi.org/10.1007/s11065-022-09561-4>

- Pomper, R., McGregor, K. K., Arbisi-Kelm, T., Eden, N., & Ohlmann, N. (2022). Direct instruction improves word learning for children with developmental language disorder. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 65(11), 4228–4249. https://doi.org/10.1044/2022_JSLHR-22-00021
- Price, K. M., Wigg, K. G., Misener, V. L., Clarke, A., Yeung, N., Blokland, K., Wilkinson, M., Kerr, E. N., Guger, S. L., Lovett, M. W., & Barr, C. L. (2022). Language difficulties in school-age children with developmental dyslexia. *Journal of Learning Disabilities*, 55(3), 200–212. <https://doi.org/10.1177/00222194211006207>
- Pulvermüller, F., & Schumann, J. H. (1994). Neurobiological mechanisms of language acquisition. *Language Learning*, 44(4), 681–734. <https://doi.org/10.1111/j.1467-1770.1994.tb00635.x>
- Rakhlin, N., Cardoso-Martins, C., Kornilov, S. A., & Grigorenko, E. L. (2013). Spelling well despite developmental language disorder: What makes it possible? *Annals of Dyslexia*, 63(3–4), 253–273. <https://doi.org/10.1007/s11881-013-0084-x>
- Rand, M. K., & Morrow, L. M. (2021). The contribution of play experiences in early literacy: Expanding the science of reading. *Reading Research Quarterly*. <https://doi.org/10.1002/rrq.383>
- Reilly, S., Tomblin, B., Law, J., McKean, C., Mensah, F. K., Morgan, A., Goldfeld, S., Nicholson, J. M., & Wake, M. (2014). Specific language impairment: A convenient label for whom? *International Journal of Language & Communication Disorders*, 49(4), 416–451. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12102>
- Rinaldi, S., Caselli, M. C., Cofelice, V., D’Amico, S., De Cagno, A. G., Della Corte, G., Di Martino, M. V., Di Costanzo, B., Levorato, M. C., Penge, R., Rossetto, T., Sansavini, A., Vecchi, S., & Zoccolotti, P. (2021). Efficacy of the treatment of developmental language disorder: A systematic review. *Brain Sciences*, 11(3), 407. <https://doi.org/10.3390/brainsci11030407>

- Rose, S. A., Feldman, J. F., & Jankowski, J. J. (2009). A cognitive approach to the development of early language. *Child Development*, 80(1), 134–150. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2008.01250.x>
- Rush, K. L. (1999). Caregiver-child interactions and early literacy development of preschool children from low-income environments. *Topics in Early Childhood Special Education*, 19(1), 3–14. <https://doi.org/10.1177/027112149901900101>
- Salwa Saeed Al-Harbi. (2019). Language development and acquisition in early childhood. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*, 14(1), 69. <https://doi.org/10.11591/edulearn.v14i1.14209>
- Sansavini, A., Favilla, M. E., Guasti, M. T., Marini, A., Millepiedi, S., Di Martino, M. V., Vecchi, S., Battajon, N., Bertolo, L., Capirci, O., Carretti, B., Colatei, M. P., Frioni, C., Marotta, L., Massa, S., Michelazzo, L., Pecini, C., Piazzalunga, S., Pieretti, M., ... Lorusso, M. L. (2021). Developmental language disorder: Early predictors, age for the diagnosis, and diagnostic tools. A scoping review. *Brain Sciences*, 11(5), 654. <https://doi.org/10.3390/brainsci11050654>
- Schmitt, M. B., Logan, J. A., Tambyraja, S. R., Farquharson, K., & Justice, L. M. (2017). Establishing language benchmarks for children with typically developing language and children with language impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 60(2), 364–378. https://doi.org/10.1044/2016_JSLHR-L-15-0423
- Snowling, M. J., Nash, H. M., Gooch, D. C., Hayiou-Thomas, M. E., Hulme, C., & Wellcome Language and Reading Project Team. (2019). Developmental outcomes for children at high risk of dyslexia and children with developmental language disorder. *Child Development*, 90(5), e548–e564. <https://doi.org/10.1111/cdev.13216>
- Sobh Chahboun, S., Wahl, H. T., Langner, J., & Vaags, A. (2024). Developmental language disorders and special educational needs: Consideration of inclusion in the Norwegian school context. *Frontiers in Education*, 9. <https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1436298>

- Song, S., Su, M., Kang, C., Liu, H., Zhang, Y., McBride-Chang, C., ... Shu, H. (2014). Tracing children's vocabulary development from preschool through the school-age years: An 8-year longitudinal study. *Developmental Science*, 18(1), 119–131. <https://doi.org/10.1111/desc.12190>
- Sukenik, N., & Tuller, L. (2023). Lexical semantic knowledge of children with ASD—A review study. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 10, 130–143. <https://doi.org/10.1007/s40489-021-00272-9>
- Swart, N. M., Muijselaar, M. M. L., Steenbeek-Planting, E. G., Droop, M., de Jong, P. F., & Verhoeven, L. (2016). Differential lexical predictors of reading comprehension in fourth graders. *Reading and Writing*, 30(3), 489–507. <https://doi.org/10.1007/s11145-016-9686-0>
- Swingle, D. (2010). Fast mapping and slow mapping in children's word learning. *Language Learning and Development*, 6(3), 179–183. <https://doi.org/10.1080/15475441.2010.484412>
- Szubko-Sitarek, W. (2015). *Modelling the lexicon: Some general considerations*. In *Multilingual lexical recognition in the mental lexicon of third language users*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-32194-8_2
- Thatcher, K. L. (2010). The development of phonological awareness with specific language-impaired and typical children. *Psychology in the Schools*, n/a, n/a. <https://doi.org/10.1002/pits.20483>
- Thomas, S., Schulz, J., & Ryder, N. (2019). Assessment and diagnosis of developmental language disorder: The experiences of speech and language therapists. *Autism & Developmental Language Impairments*, 4, 1–11. <https://doi.org/10.1177/2396941519842812>
- Turker, S., Seither-Preisler, A., & Reiterer, S. M. (2021). Examining individual differences in language learning: A neurocognitive model of language aptitude. *Neurobiology of Language*, 2(3), 389–415.

- van Hell, J. G. (2023). The neurocognitive underpinnings of second language processing: Knowledge gains from the past and future outlook. *Language Learning*, 73(Suppl. 2), 95–138. <https://doi.org/10.1111/lang.12601>
- Vernon-Feagans, L., & Bratsch-Hines, M. E. (2013). Caregiver–child verbal interactions in child care: A buffer against poor language outcomes when maternal language input is less. *Early Childhood Research Quarterly*, 28(4), 858–873. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2013.08.002>
- Yaşa, İ. C., & Çiyiltepe, M. M. (2024). Early indicators of learning disabilities in children with developmental language disorder compared to their typically developing peers. *SAGE Open*, 14(3). <https://doi.org/10.1177/21582440241271924>
- Zourou, F., Ecalle, J., Magnan, A., & Sanchez, M. (2010). The fragile nature of phonological awareness in children with specific language impairment: Evidence from literacy development. *Child Language Teaching and Therapy*, 26(3), 347–358. <https://doi.org/10.1177/0265659010369288>

